

“Kar Küreyici” Filmi ve Büyük ‘Dönüşüm’ Çağı: ‘Sanayileşme’ ve Sonrası Dönemde ‘Yeni Dünya’ Düzeni

“Snow Piercer” Movie and the Age of Radical ‘Transformation’: ‘New World’ Order Following ‘Industrialization’

Hasan Yüksel, Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,

E-posta: hasanyuksel37@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0001-8736-586X

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Anahtar Kelimeler:

sanayileşme, çalışma ilişkileri, emek çalışmaları, sinema

Bu çalışmada, Kar Küreyici (2013) filmi özelinde sanayileşme ve sonrasında inşa edilen yeni dünya düzenini ve neden olduğu sorunsalları analiz etmek amaçlanmaktadır. Hiç şüphesiz, sanayileşme ortaya koyduğu muhtemel sonuçlar ve neden olduğu radikal değişimlerle birlikte insanlık tarihini ve ticaret hayatını, çalışma ilişkilerini, üretim ve tüketim dengesini temelden sarsmış, yepyeni bir ekonomi politik düzenin gelişimine zemin hazırlamıştır. 19. yüzyıl başında buharlı makinenin bulunması ve bu yeni teknolojinin fabrikalarda ve üretimde kullanılması artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını işareti olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu dönemi ‘değişim’ ve ‘dönüşüm’ bağlamında insanlık tarihinde bir kırılma noktası olarak ele almak yanlış olmayacaktır. Bahse konu köklü değişim ve neden olduğu sonuçlar bir bilim dalı olarak sinemanın da ilgisini çekmektedir. Nitekim sinema, bir taraftan izleyiciyi eğlendirirken, diğer taraftan verdiği ‘açık’ veya ‘örtülü’ mesajlarla onlara sosyal, ekonomik, politik veya tarihi konularla ilgili derinlemesine düşünme imkânı da tanımaktadır.

Abstract

Keywords:

industrialization, labor relations, labor studies, cinema

This study examines Snowpiercer (2013) in the context of the New World Order that emerged after industrialization. Industrialization and its various causes and consequences have dramatically transformed human history and trade. It has significantly altered labor relations and the balance between production and consumption, laying the groundwork for establishing new economic and political systems. The discovery of the steam engine at the beginning of the 19th century and its implementation in factories and production marked a significant change in society, indicating that life would never be the same again. Therefore, it is appropriate to view this period as a turning point in human history within the context of 'change' and 'transformation.' This radical transformation and its consequences have also attracted the interest of cinema as an academic discipline. To put it in another way, cinema gives the audience the opportunity to contemplate social, economic, political, and historical issues with 'implicit' and 'explicit' messages whilst it entertains them.

Başvuru Tarihi: 02.09.2024

Yayına Kabul Tarihi: 11.06.2025

Yüksel, H. (2025). “Kar Küreyici” filmi ve büyük ‘Dönüşüm’ çağı: ‘Sanayileşme’ ve sonrası dönemde ‘Yeni Dünya’ düzeni. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (14), 106-135. DOI: 10.56676/kiad.1542337

Giriş

Ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmeler dikkate alındığında, 18. yüzyıl insanlık tarihi açısından oldukça kritik bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Ekin, 1994, s. 1). Öncelikle bu yüzyılda ve sonrasında köklü değişimleri beraberinde getirmesi ve Rönesans,¹ Reform,² Fransız Devrimi³ gibi birtakım radikal gelişmelerin sonucunda ortaya çıkması yönüyle Sanayi Devrimi'nin, insanlık tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu iddia edilebilir. Dolayısıyla Sanayi Devrimi ve sanayileşme, bu döneme damgasını vuran ve literatürde birçok çalışmanın da konusu olan temel bir kırılma noktasıdır (Topalhan, 2015, s. 1, 2).

Sinema, toplumsal karşılığı olan birçok konuyu beyaz perdeye taşıması, ekonomik ve sosyal yönü ağır basan filmleri (ayrımcılık, sosyal dışlanma, kentleşme, insan kaçakçılığı, ırkçılık, gelir adaletsizliği, ekonomik krizler, işsizlik vb.) izleyicilerle buluşturması yönüyle son zamanlarda ekonomiden edebiyata, sosyal politika ve sosyolojiden çalışma ilişkilerine, coğrafyadan hukuka, tıptan tarihe, felsefeden eğitim bilimine varana dek disiplinlerarası çalışmaların merkezinde yer alan bir alana dönüşmüştür. Bu açıdan sinema, sadece iletişim fakültelerinde istihdam edilen akademisyenlerin ya da bilim insanlarının odağında yer alan bir mecra olmaktan çıkmış, sosyal bilimlerin hatta fen bilimlerinin konusu haline gelmiştir. Bilhassa sinemanın aynı anda görselliğe ve işitselliğe hitap etmesi, öğrenme-öğretme faaliyetlerinde kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi, teori ve pratiği uyumlaştırması ve öğrenmeyi sıra dışı ve ilgi çekici bir hale getirmesi nedeniyle herhangi bir alan ya da disiplin farkı gözetilmeksizin son yıllarda eğitim öğretim faaliyetlerinin vazgeçilmezleri arasındaki yerini almıştır (Dhanya, 2021, s. 1280; Florescu, 2014, s. 351, 352; Champoux, 2005, s. 49, 50; Champoux, 2001, s. 78-99; Van Gelderen ve Verduyn, 2003: s. 539; Luccasen ve Thomas, 2010, s. 136; Icen ve Tuncel, 2019, s. 230; Darbyshire ve Baker, 2012, s. 28; Sexton, 2006, s. 406; Laukötter, 2016, s. 181-200; Tolich, 1992, s. 344-347).

Çalışmada 2013 yılında gösterime giren *Kar Küreyici* filmi özelinde sanayileşme sonrası dönemde kurulan yeni dünya düzeni ve bu yeni düzenin insanlık tarihinde meydana getirdiği değişim ve dönüşüm ele alınmıştır. Filmde ön plana çıkan temaların tespiti amacıyla içerik analiz yönteminden faydalanılmıştır. Bahse konu yöntem, sadece diyaloglar ya da karşılıklı konuşmalar için değil; aynı zamanda video ve görsellerin tasnifinde de kullanılmıştır. Çalışma esas itibarıyla üç ana bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde analizi yapılan filmde ön plana çıkan

¹“Yeniden doğuş” anlamında kullanılan Rönesans; bilim, edebiyat, mimari, tüketim tarzı, yaşam biçimi ve sanatta yenilenme ve Ortaçağ Avrupa’sının dayattığı köhne yaşam tarzından bütünüyle farklılaşma olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, 16. yüzyıl Avrupa’sının modernleşmek amacıyla başlattığı topyekûn bir değişim ve dönüşüm hareketidir (Küçükcalay, 2014, s. 306).

²Hristiyanlığı dogmatik ve dayatmacı anlayıştan kurtarma, özüne döndürme ve daha özgürlükçü bir hale getirme gayesiyle Calvin, Erasmus, Luther vb. kişilerce (teolog) başlatılan Reform hareketi, Katolik inancından ayrılarak Protestanlık mezhebinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanan sürece işaret etmektedir. Bu yönüyle Reform, bir anlamda dini düzlemde yenilenme ve Hristiyanlık öğretilerinin çağın koşullarına ve zamanın ruhuma göre yeniden okunması, anlaşılması ve anlamlandırılması şeklinde ifade edilmektedir (Küçükcalay, 2014, s. 306).

³1789 yılında Fransa’da mutlak monarşinin devrilerek yerine hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, demokrasi, özgür düşünce gibi evrensel değerleri önceleyen ve savunan Cumhuriyet’in kurulması ile sonuçlanan tarihi bir olaydır. Sınıf kavramının ön plana çıkması ve devrimci düşüncenin ivme kazanması ile sonuçlanmış ve tüm dünyada krallıkla yönetilen rejimleri tehdit eder boyutlara ulaşmıştır (Nygaard, 2007, s. 146).

temalara ilişkin kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın yöntemine ve görgül sonuçlarına odaklanılmıştır. Çalışmanın son bölümü ise sonuç ve değerlendirme kısımlarından oluşmaktadır.

Literatür Özeti

Çalışmanın bu kısmında filmde tespiti yapılan ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin literatür taramasına ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Bahsi geçen konuların oldukça tafsilatlı ve detaylı olması ve birçok yönünün bulunması nedeniyle ilgili yazın incelenirken, çalışmanın ana ekseninden ve temel amacından sapmadan ve teorik sınırlarını zorlamadan bir bilimsel analiz yapmaya gayret edilmiştir.

Sanayileşme

Sanayileşme, filmin bütününde ön plana çıkan en önemli konu başlığıdır. 16. yüzyıldan itibaren İngiltere’de başlayan ve zamanla ivme kazanan iktisadi gelişmenin bir uzantısı olarak kendini gösteren Sanayi Devrimi; buhar ve pamuk eğirme makinesinin icadı, kömürün eritilmesi ve enerji kaynağı olarak kullanılması gibi o güne dek görülmemiş teknolojik gelişmeler ve buluşlar yönüyle insanlık tarihi açısından bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Bahse konu buluşlar, 21. yüzyılda Batı’yı kitle üretiminin merkez üssü haline getirmeyi başarmıştır (Allen, 2011, s. 367). O günden bugüne kömür, buhar, demir, pamuk fabrikaları ve demiryolları⁴ Sanayi Devrimi’nin simgeleri olarak kabul edilmektedir (Clark ve Jacks, 2007, s. 39). Dolayısıyla Sanayi Devrimi, 18. yüzyılın ikinci yarısında esas itibarıyla bir dizi teknik buluş ve icada paralel olarak gerçekleşmiş ve ortaya çıktığı tarihten itibaren köklü değişimlerin habercisi olmuştur (Ongun, 2013, s. 1). Ekin’e göre (1994) “en çok değişen” ve “en çok şeyi değiştiren” yüzyılın “en” kayda değer habercisi niteliğindeki sanayileşme (Ekin, 1994, s. 1), “küçük zanaat hayatından kitle üretimine geçişle belirlenen yeni bir teknoloji devri” olarak tanımlanmaktadır (Smelser, 1960, s. 313). Sanayi Devrimi, Engels açısından toplumda köklü değişimlere ve “altüst oluşlara” öncülük edecek bir devinime işaret ederken, Arnold Toynbee, J.H. Clapham ve B. Gibbins gibi düşünürler için “ani bir sıçrama” olarak nitelendirilmektedir (Küçükkalay, 2014, s. 428, 431). Eğilmez (2018, s. 97) ise Sanayi Devrimi’ni insan ve hayvan emeğinin veya emek yoğun çalışma düzeninin buharla çalışan makinelerle ikamesi biçiminde incelemektedir. Sanayileşmeyi kendisine gösterilen ‘tepkiler’ ve Ludizm (makine kırcılığı)⁵ ekseninde inceleyen Frank, Roehrig

⁴Bir malın veya mamulün başka bir yere naklini ve üretilen ürünlerin pazarlara erişimini kolaylaştıran, diğer taraftan hammaddenin fabrikalara taşınması konusunda kayda değer mesafeler kat edilmesine katkı sağlayan, üretim maliyetlerini düşüren ve Sanayi Devrimi sonrasında ciddi bir ilerleme kaydeden demiryolları ve trenler üzerinde özellikle durulması gerekmektedir. Sanayileşmenin sembolü olarak kabul edilen trenler, yolcu taşımacılığı da dâhil olmak üzere, buhar makinelerinin ulaşım ve ulaştırmadaki izdüşümleri şeklinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla trenler, makineleşme alanında yaşanan çığır açıcı gelişmelerin bir başka ve belki de en somut çıktısıdır. Günümüzün dijital ve elektronik ortamında bilgisayarlar ne ifade ediyorsa, 18. yüzyılın koşulları içerisinde buharlı trenler de o şekliyle nazar-ı dikkate alınmalıdır (Schivelbusch, 2015, s. 54–61; Bogart ve Chaudhary, 2013, s. 339–370; Turnbull, 1987, s. 537–560). Lumiere kardeşlerin 28 Aralık 1895 yılında Paris 14. Boulevard des Capucines’deki Grand Kafé’nin altında çekimini yaptıkları ve halka açık ilk film olma özelliği taşıyan *Trenin Gara Girişi* (L’arrivée d’un train en gare de La Ciotat) isimli çalışmasından günümüze değin trenler, sinemanın ve beyaz perdenin önemli bir parçası olarak kullanılmaktadır. Bu tarih aynı zamanda bilim çevrelerince sinemanın ‘başlangıç’ tarihi olarak da kabul edilmektedir (Loiperdinger ve Elzer, 2004, s. 89–118; Yüksel, 2020a, s. 56; Dilts, 2000, s. 97).

⁵İngiltere’de özellikle ilk sanayileşme dalgasının başladığı orta ve kuzey bölgelerinde makinelerin neden olduğu kötü çalışma koşullarına ve işsizliğe karşı sosyal protesto hareketi biçiminde Ned Ludd’un liderliğinde gelişen ve kendi ismiyle özdeşleşen Ludizm, kelime anlamı itibarıyla “makine kırcılığı” şeklinde tanımlanmaktadır. Ludizm, fabrikalarda uzun süreler ağır koşullar altında istihdam edilen sosyal güvence ve örgütlenme hakkından mahrum

ve Pring (2019) sanayileşmenin ve makine çağının çalışanlarda işsiz kalma korkusunu tetiklediğini ve buna bağlı olarak makinelerle karşı toplumda şiddet temelli bir reaksiyonun geliştiğini öne sürmektedir (Frank, Roehrig ve Pring, 2019, s. 30). Sanayileşmeyi diğer aşamalarıyla⁶ bütünleşik olarak mercek altına alan Schwab (2017) açısından süreç, “kas kuvvetinden mekanik kuvvete geçiş” biçiminde tarif edilmektedir (Schwab, 2017, s. 15). Öte yandan Eğilmez’e (2018) göre Sanayi Devrimi, kontrolden ve denetimden oldukça uzak sermaye yanlısı bir düzenin inşa edilmesine (kapitalizm), kötü çalışma koşullarına ve uzun çalışma sürelerine zemin hazırlaması ve güvencesiz bir biçimde çalışanların düşük ücretlerle istihdamına imkân tanınması yönüyle işgücü piyasaları açısından birçok olumsuzluğun da habercisidir (Eğilmez, 2018, s. 13). Tüm bu tanımlamalardan ve açıklamalardan hareketle, Sanayi Devrimi, küresel ölçekte insanlık, teknoloji, bilim, ekonomi ve politika açısından büyük bir kırılmaya neden olan bir dönem olarak incelenmeli ve serbest piyasa ekonomisinin ihdas edilmesi, üretimin büyümenin ana aksı haline getirilmesi, ticari kısıtlamaların tamamının kaldırılması, üretim ve sermaye odaklı yeni bir düzenin inşası, tarım kapitalizminden sanayi kapitalizmine geçiş, kentleşmenin hız kazanması ve kent merkezlerinde kurulan fabrikalara bağlı olarak kitlesel anlamda yeni bir işçi sınıfının ortaya çıkması, emek ve sermaye arasında uzun yıllar yaşanacak amansız bir mücadelenin başlangıcı, sendikal örgütlenmenin fitilinin ateşlenmesi, devletin piyasaya müdahale konusunda 1929 Ekonomik Krizi’ne kadar kayıtsız kalması gibi kendisinden sonra meydana gelen baş döndürücü gelişmelerin ‘öncüsü’ olarak değerlendirilmelidir (Yüksel, 2020b, s. 32-38; Talas, 1992, s. 13-25; Ören, 2013, s. 31-56).

Emek ve Sermaye Çatışması

Kar Küreyici (2013) filminde ön plana çıkan ikinci tema emek ve sermaye arasında yaşanan çatışmadır. Kökleri tarım kapitalizmine⁷ hatta kölelik dönemine kadar uzanan emek ve sermaye arasındaki çatışma, çalışma ilişkilerinin merkezinde yer almaktadır. Sanayi Devrimi’nden sonra el tezgâhlarının terk edilerek çalışmanın fabrikasyon ile ilişkilendirilmesine paralel olarak kitlesel bir nitelik kazanan işçi sınıfının oluşumu sermaye sahipleri ile amansız bir mücadelenin de fitilini ateşlemiştir. Dolayısıyla sanayileşme sonrası ‘çalışan’ (emek) ve ‘çalıştıran’ (sermaye) arasındaki ilişkilerin yönetimi de büyük bir önem kazanmıştır. Bu çatışmanın veyahut uyumsuzluğun merkezinde tarafların⁸ kendince ‘haklı’ çıkar ve menfaatlerini koruma içgüdüsü

işçilerin makinelerle, inovatif yaklaşımlara ya da teknolojiye gösterdiği şiddet içerikli tepkidir (Byrne, 2013, s. 127). Bazı kaynaklarda 19. yüzyılda işgücü piyasalarında emek ve sermaye arasında yaşanan ‘uyumsuzlukların’ tamamını nitelemek amacıyla da kullanılmaktadır (Donnelly, 1986, s. 217).

⁶Bilim çevreleri, Sanayi Devrimi’ni salt bir evrede gerçekleşen bir değişim ve dönüşüm olarak ele almanın yanlış ve eksik olacağı görüşündedir. Aksine sanayileşme, birkaç aşamadan meydana gelmekte ve günümüzde de eklektik bir biçimde gelişimini devam ettirmektedir. Türkdoğan (2009) bu süreci ‘dalgalara’ benzetmektedir. Bu dalganın ilk aşaması doküma sanayiinde ve tekstil sektöründe gerçekleşmiş, sonrasında demir-çelik (ikinci dalga), ulaştırma (üçüncü dalga), kimya (dördüncü dalga), elektrik (beşinci dalga), benzin motoru (altıncı dalga), atom (yedinci dalga) şeklinde kendisini yenileyerek ve güncelleyerek varlığını devam ettirmiştir (Türkdoğan, 2009, s. 45-47).

⁷Esas itibarıyla kapitalizm, Sanayi Devrimi’nden çok önce başlamış, toprağın zenginliğin ve mülkiyetin kaynağı olduğunu savunan fizyokratlara değin uzanmaktadır. Tıpkı sanayileşmede olduğu gibi, tarım kapitalizminin egemen olduğu toplumlarda toprağın mülkiyeti varlıklı toprak sahibine ait olmakta, tarım arazilerinde çalışan işçilerin ürettikleri artı(k) değere toprak sahipleri tarafından el konulmaktadır. Dolayısıyla yine sermaye sahibinin (ağalık düzeni) üretim ilişkilerinin ana aktörü olduğu bu sistemde, tarım işçileri sömürüye açık hale gelmekte, sınıfsal ayrılmalar ön plana çıkmakta ve toplumsal tabakalaşma hız kazanmaktadır (Bierman ve Klönne, 2007, s. 56).

⁸Bahse konu taraflar aynı zamanda endüstri ilişkilerinin de ana aktörlerini oluşturmaktadırlar. Endüstri ilişkileri dar ve geniş anlam itibarıyla ele alındığında, dar anlamıyla sadece sanayi sektöründe çalışma koşullarını nitelemek için

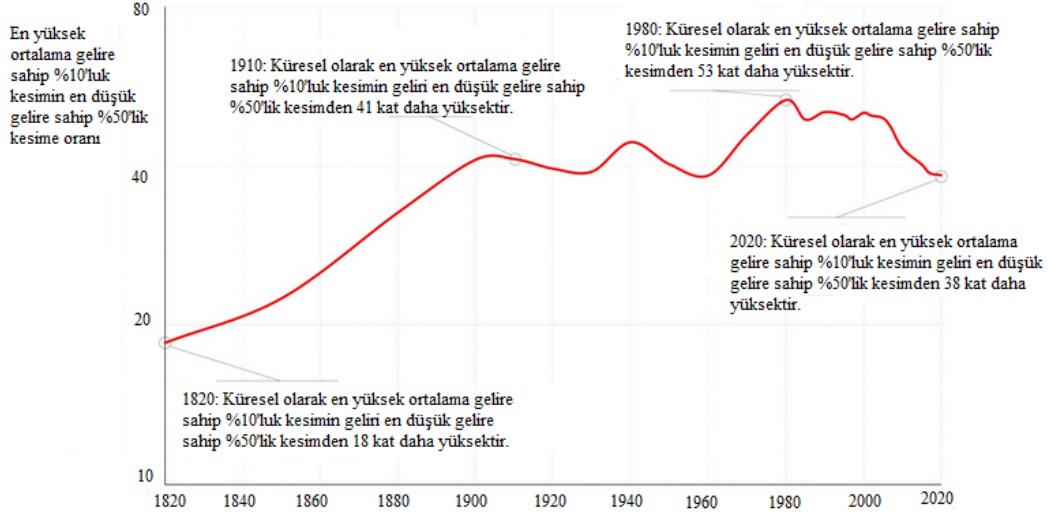
yatmaktadır. Çalışanlar açısından uzun çalışma süreleri, ağır çalışma koşulları, güvencesiz ya da kayıtdışı istihdam, düşük alım gücü, sefalet ücreti, sendikasızlaş(tır)ma, gelir adaletsizliği vb. ekonomik ve sosyal sorunların çözümü önem arz ederken, çalıştıranlar yönüyle ise kârları arttırma ya da maksimize etme, personel giderleri başta olmak üzere maliyetleri olabildiğince düşürme, üretim kapasitesini (istihsalı) arttırma ve işletmeyi büyütme temel öncelikler arasında yer almaktadır. Üretim ilişkilerinin temel aktörü konumundaki bu kesimlerin çıkar ve menfaatleri konusundaki ayrışmalar zaman içerisinde çalışma ilişkilerinde uyuşmazlıkların ve sosyal protesto hareketlerinin ivme kazanmasına neden olmakta, sendikal oluşumları ve sendikalaşmayı da cazip hale getirmektedir.

Örgütlenme (Sendikacılık)

Çalışmanın bütününde nitel analize tabii tutulan *Kar Küreyici* (2013) filminde üzerinde durulan bir diğer konu da örgütlenme, ya da başka bir ifadeyle, sendikacılık konusudur. Aslında sendikacılık teması filmde doğrudan değil; aksine sermaye yanlısı bir düzene ‘başkaldırı’ ya da ‘isyan’ biçiminde dolaylı olarak vurgulanmaktadır. Her ülkenin sendikacılık temelinde tecrübe ettiği deneyimlerinin farklı oluşu ve sendikacılığın ülkeler ölçeğinde ekonomik ve politik gelişmelerden doğrudan etkilenmesi nedeniyle sendika konusunun tamamının tafsilatlı bir biçimde ele alınması çalışmanın kavramsal sınırlarını zorlayacağından bu kısımda genellikle kavramın tanımı ve sendikacılığın temel esasları üzerinde durulmuş ve ilgili yazından örnekler verilmiştir. Literatürde farklı tanımları bulunan ve “*syndic*” ve “*syndicat*” kelimelerinden türeyen sendika, terminolojik olarak, “*temsilcilik*” ve “*belirli bir konuda bir topluluğun yararını gözetmek için seçilen temsilci*” anlamlarında kullanılmaktadır. 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başında tekstil ve dokuma sektöründe başlayan sanayileşme dalgası (Endüstri 1.0) fabrikalarda sefalet ücreti ile istihdam edilen yüzbinlerce çalışanın tarihte örneği görülmemiş bir biçimde mağduriyetleri ile sonuçlanmış ve işçiler kitlesel anlamda düzenin ‘kırılgan’ veya ‘dezavantajlı’ grupları haline gelmişlerdir. Dolayısıyla “*çalışma ilişkilerinde işçi kesiminin hak ve çıkarlarını korumak amacıyla kurulan örgütler*” olarak tanımlanan sendikalar, işçi sınıfının sermaye sahiplerine karşı dezavantajlılıktan kurtulma girişimlerinin somut bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Mahiroğulları, 2013, s. 1). Balcı (2020, s. 25), sendikaları çalışanların piyasa ekonomisine yönelik tepkilerinin sonucunda kurulan organizasyonlar ya da örgütler olarak tanımlamaktadır. Biçerli (2011, s. 344) ise sendikayı, “*işçilerin ücretler ve çalışma koşulları ile ilgili sorunlarını çözmek amacıyla oluşturdukları örgütler*” olarak ifade etmiştir. Budeli (2012, s. 454) açısından sendika, çalışma yaşamı ve işgücü piyasasında var olan ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için inisiyatif alan, sahip olduğu prensipler ve geliştirdiği stratejiler ile çalışanı işveren karşısında bir denge unsuru haline getirerek bahse konu problemler için etraflı çözümler üreten ve yöntemler geliştiren kurumsal mekanizmalardır. Addison ve Schnabel (2003) tarafından sendika, işveren karşısında çalışanın ‘demokratik bir güç olma’ ve toplu

kullanılmakta, geniş anlamda ise sektör ya da işkolu ayrımı gözetmeksizin tüm ücretli çalışanları ve onların çalışma şartlarını mercek altına almaktadır. Sadece işçi ve işveren arasındaki bireysel ilişkiler değil, aynı zamanda işçi sendikaları ile işveren sendikaları arasındaki toplu ilişkiler de endüstri ilişkilerinin merkezinde yer almaktadır. Bu açıdan çalışma yaşamı ile ilgili anayasal ve yasal düzenlemeler, uluslararası sözleşmeler, işçi-işveren arasındaki çalışma hayatına dönük olarak gerçekleşen toplu pazarlıklar ve taraflar arasında herhangi bir hukuki uyuşmazlık ortaya çıkmaması durumunda imzalanan toplu iş sözleşmeleri ve bireysel hizmet sözleşmeleri vb. gibi pek çok konu endüstri ilişkilerinin ana konularını oluşturmaktadır (Koray, 1996, s. 25).

pazarlıklarda etkin olabilmek için ‘üye kazanma’ motivasyonu ile hareket eden ekonomik ve politik⁹ bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Addison ve Schnabel, 2003, s. 2).

Şekil-1: Küresel Gelir Eşitsizliği: T10/B50 Rasyosu, 1820-2020¹⁰

Kaynak: <https://wir2022.wid.world/executive-summary/> (Erişim Tarihi: 05.06.2023).

Sosyal Tabakalaşma

Araştırma yöntemi olarak kullanılan içerik analizi sonuçlarına göre, filmin bütünü içerisinde ön plana çıkan bir diğer tema da geneli itibarıyla sosyo-ekonomik veya sosyo-politik düzlemde ‘eşitsizliklere’ dikkat çeken (Bian, 2002, s. 91; Campo, 2002, s. 117-152; Berghahn, 2005, s. 44-58) sosyal tabakalaşma ya da başka bir ifadeyle sosyal sınıflar konusudur. O nedenle çalışmanın bu kısmında sosyal tabakalaşma konusu üzerinde durulacaktır. Aslında tabakalaşma, sosyologlar tarafından jeoloji bilim dalından bizatihi ödünç alınan bir terimdir. Nasıl ki kayalar birbirlerinden farklı katmanlardan meydana geliyor iseler, toplumlarda alt, orta ve üst gibi farklı gelir gruplarına veya sınıflara mensup bireylerden ya da sosyal yapılardan oluşmaktadır (Saunders, 2001, s. 1, 2). Sosyal

⁹Sendikalar, üyelerinden topladıkları üyelik aidatları veya toplu iş sözleşmelerinde elde edilen kazanımlardan faydalanmak isteyen ve sendika üyesi olmayan çalışanlar tarafından ödenen dayanışma aidatları yönüyle devasa bir bütçeye sahip oldukları için ekonomik; bilhassa sosyalist orijinli güdümlü (kumanda) ekonomilerde ya da tek parti politikalarının egemen olduğu otoriter rejimlerde siyasetle veya devlet mekanizması ile geliştirdikleri ilişkiler özelinde politika yapımcıların iştahlarını kabartan ve sürekli kontrol altında tutmak istedikleri politik örgütlerdir. Çarlık, Sovyet Rusya, Mısır ve Ürdün özelinde konuyu inceleyen Mahiroğulları (2013) bu durumu “devlete bağımlı sendikacılık” olarak ifade etmektedir. ‘Güdümlü’ siyasi karakteristiğe sahip bahse konu bu ülkelerde ‘tarafsız’ ve ‘bağımsız’ sendikacılıktan bahsetmek olası değildir (Mahiroğulları, 2013, s. 135-140).

¹⁰Sanayi Devrimi’nin gerçekleştiği 19. yüzyılın başından günümüze kadar geçen sürede en yüksek gelire sahip olanlar ile en düşük gelire sahip olanlar arasındaki gelir farkının, birtakım dalgalanmalara rağmen, ciddi bir biçimde arttığı gözlenmektedir. 1820 ile 1910 yılları arasındaki dönemde bu gelir farklılığı 41 kata, 1980’li yıllarda 53 kata kadar çıkmıştır. Bu durum küresel ölçekte gelir adaletsizliğinin ulaştığı boyutları göstermesi bakımından büyük bir öneme sahiptir (Şekil 1).

tabakalaşmayı endüstriyel toplumlar ekseninde inceleyen Goldthorpe (1960, s. 97), konuyu salt bireysel veya toplumsal yönleriyle ele almanın kendi içerisinde birtakım eksikliklere neden olacağını, bu açıdan “azgelişmiş”, “gelişmekte”, ve “gelişmiş” biçiminde farklı iktisadi gelişmişlik düzeylerine haiz ülkelerin de tabakalaşma düzleminde incelenebileceğini vurgulamaktadır. Grodsky, Warren ve Felts (2008) ise sosyal tabakalaşmayı eğitim başta olmak üzere, kamu tarafından sunulan tüm hizmetlere erişim kolaylığı ve fırsat eşitliği açısından değerlendirmektedir. Dolayısıyla adı geçen araştırmacılar eserlerinde eğitim imkânlarına erişim açısından sosyal sınıflar arasında herhangi bir farklılaşma olup olmadığını mercek altına almışlardır (Grodsky, Warren ve Felts, 2008, s. 385). Scott’a (2002) göre toplumların içerisinde yaşadıkları ekonomik ve finansal koşullar, istihdam biçimleri, icra ettikleri meslekler, kazandıkları ücret ve tüm bunlara bağlı olarak gelişen toplumsal statü veya itibar sosyal tabakalaşmanın en önemli belirleyicisidir. Bu yönüyle Scott (2002), sosyal tabakalaşma kavramı ile toplumda zaman içerisinde maddi imkânlarla bağlı olarak varlık gösteren ekonomik sınıflara ya da gruplara atıf yapmaktadır (Scott, 2002, s. 23, 24).

Gelir Adaletsizliği

Analize tabii tutulan filmde sosyal tabakalaşma konusu ile eşgüdümlü bir biçimde gelir adaletsizliğine de ayrıyeten dikkat çekilmektedir. Gelir adaletsizliği, kabaca bir ülkede ya da bir bölgede gerçekleştirilen ekonomik aktiviteler sonucunda bir yılda elde edilen toplam gelirin bölgeler, sektörler, kişiler ya da üretim faktörleri arasında eşit olmayan bir biçimde dağılımı şeklinde tanımlanmaktadır (Dinler, 2018, s. 290-303). Her dönemde gündemdeki yerini korumasına rağmen özellikle sanayi kapitalizminin ortaya çıkması ile birlikte gelir adaletsizliği konusu ayrı bir önem kazanmıştır (Çelik, 2004, s. 53). Gelir adaletsizliğinin yüksek olduğu ekonomilerde sosyal sınıflar arasındaki gelir farklılığı her geçen gün derinleşmekte, zengin ve yoksul arasındaki uçurum ve refah kaybı alabildiğine büyümekte (Çalışkan, 2010, s. 90, 91) ve söz konusu bu ekonomilerde mutlak yoksulluk her geçen gün daha da belirgin hale gelmektedir (Ravallion, 2014, s. 851). Wilkinson ve Pickett (2009, s. 493-511) tarafından gelir adaletsizliği, sosyal huzursuzlukların, kötülüklerin ve sosyal sorunların ‘kaynağı’ olarak görülmektedir. Aynı şekilde Hsieh ve Pugh (1993, s. 182-202) tarafından yürütülen akademik çalışmalarda gelir adaletsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde cinayet başta olmak üzere, kriminal vakaların oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine Wilkinson ve Pickett’e (2009, s. 493) göre gelir dağılımında yaşanan adaletsizlikler; obezite, akıl hastalığı, düşük güven, ırkçılık, düşmanlık, toplumsal huzursuzluk, eğitim kalitesinde azalma, buna karşın adli vakaların sayısında artma ve erken yaşta doğumlar gibi bir dizi sorun alanını tetiklemekte, adı geçen problemlerin önü alınamaz boyutlara ulaşmasına zemin hazırlamaktadır.

Çocuk İşçiler

Sanayileşmeden sonra fabrikalarda veyahut ağır sanayiye ait işkollarında istihdam edilen çocuk işçiler konusuna da *Kar Küreyici* (2013) filmde örtülü bir biçimde değinilmektedir. Bu tema ile filmde sanayileşmenin çocukları dahi tamamen sömürüye açık hale getiren çarpık bir düzen inşa ettiği vurgulanmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) gibi uluslararası örgütler tarafından sürekli dikkat çekilen ve halen küresel bir sorun alanı olarak varlığını devam ettiren çocuk işçiler (Saad-Lessler, 2010, s. 325; Basu ve

Tzannatos, 2003, s. 147), piyasa ekonomisinin egemen olduğu ve devletin güvencesiz veya sigortasız çalışmaya yönelik yasama gücüyle işgücü piyasalarına müdahale etmediği Sanayi Devrimi'nin ilk yıllarında da ne yazık ki ucuz işgücü olarak istihdam edilmiş ve sömürü düzeninin öznesi haline getirilmişlerdir. Bu süreç, Thompson (1963) tarafından İngiliz tarihinin en utanç verici dönemi olarak değerlendirilmektedir. Nardinelli (1980) ise o dönemde çocuk işçiler özelinde yaşanan trajediyi “erken Sanayi Devrimi’nin en hor görülen olaylarından birisi” şeklinde ifade etmektedir (Nardinelli, 1980, s. 739). İngiltere özelinde çocuk işçilere yönelik yaptığı nitel ve nicel çalışmaları ile adından sıklıkla söz ettiren Humphries (2013, s. 404), Sanayi Devrimi’nden sonra “tarım işçisi”, “çoban”, “hamal”, “çiftliklerde uşak”, “tekstil üretimi”, “madenci”, “amele”, “yün elbise üretimi”, “iplik işçisi”, “ayakkabıcı”, “ipek ve demir üretimi”, “çanak-çömlek işçisi”, “terzi”, “nalbant”, “marangoz”, “tuğla işçisi” olmak üzere, çocuk işçilerin en fazla istihdam edildiği neredeyse yirmi meslek (işkolu) tespit etmiştir. Dolayısıyla sanayileşme, bugün İş Kanunları ile çalışmaları yasak olan ve ‘dezavantajlı’ veya ‘kırılgan’ olarak tanımlanan çocuk işçilerin omuzlarında yükselmiş ve günümüzdeki haline ulaşmıştır.

Yöntem

Çalışmada nitel verilerin (görsel ve işitsel materyaller, karşılıklı diyaloglar, semboller, örtülü mesajlar vb.) analizinde araştırma yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, son yıllarda film çalışmalarında sıklıkla kullanılmakta ve bilimsel çalışmalara ciddi katkılar sunmaktadır (Bkz. Messinger, 2012, s. 360-367; Elembilassery ve Ray, 2017, s. 346-360; Manganello vd., 2010, s. 364-373; Callcott ve Lee, 1994, s. 1-12; Fiske ve Handel, 1946, s. 129-134). İçerik analizi bilimsel bir yöntem olarak, araştırmacının elde ettiği ve birtakım nitel (görgül, betimleyici) özelliklere haiz verilerden hareketle, incelenen materyalin türüne göre (metin, görsel, video), kategoriler veya temalar oluşturma süreçlerini içermektedir (Jones, Cunningham ve Gallagher, 2010, s. 15). Bahse konu yöntem, bilim insanları tarafından sadece ‘betimleyici’ bir nitelik taşıyan ve nitel olarak elde edilen verilerin analizinde değil, aynı zamanda ‘ampirik’ özelliklere haiz nicel verilerin analizinde de sıklıkla tercih edilmektedir (Elo ve Kyngäs, 2008, s. 107). Bu yönüyle araştırmacılara ciddi bir ‘elastikiyet’ kazandırmaktadır (Stemler, 2015, s. 1). İçerik analizi yapılırken araştırma sorusunun oluşturulmasından (Adım 1), materyal seçimine (Adım 2), içerik analizinin hangi açıdan yapılacağına karar verilmesinden (Adım 3 ve 4), analizin konusunu oluşturacak kodlamalarının yapılmasına (Adım 5), toplanan bilginin bağlamsallaştırılmasından (Adım 6), sonuçların güvenilirliğinin ölçülmesine (Adım 7) ve geçerliliğinin test edilerek (Adım 8) takip edilmesine kadar bir dizi akademik prosedürün takip edilmesi gerekmektedir (Hermann, 2008, s. 151-166). İçerik analizi ile bağlamsallaştırmak amacıyla filmdeki karşılıklı konuşmalar deşifre edilmiş, tespit edilen temalarla ilişkili görseller, semboller sınıflandırılmış ve çalışmanın genelinde bu materyallerin tamamı ham veri olarak kullanılmıştır. Araştırmanın bulgular kısmında ilgili temaların filmdeki karşılıkları tafsilatlı bir analize tabii tutulmuştur.

Araştırmanın Temel Soruları

Çalışmanın kapsamının ve hangi gerekçelerle yapıldığının anlaşılabilmesi açısından araştırmacı tarafından sorulan sorular ve ilgili soruların sorulma amaçlarının tespiti kritik bir önem taşımaktadır. Bu maksatla, çalışmada araştırmanın yöntemi ve

literatürü ile uyumlu bir biçimde dört temel araştırma sorusu geliştirilmiştir. Hazırlanan sorulardan ilk ikisi (Soru 1 ve Soru 2) multidisipliner bağlamda sinema ve sosyal bilimler arasındaki ilişkinin ulaştığı boyutları tespit etmeye dönük iken üçüncü (Soru 3) ve dördüncü sorular (Soru 4) ise doğrudan *Kar Küreyici* (2013) filminin çalışma ilişkileri yazınında hangi kapsamda ve boyutta kullanılabileceğini belirlemeye yöneliktir.

Araştırma Sorusu 1: Sinemanın, multidisipliner bir yaklaşımla ve bilimsel olarak sosyal (tarih, coğrafya, sosyoloji, hukuk, uluslararası ilişkiler, sosyal politika, işletme, çalışma ilişkileri) ya da uygulamalı (fen, kimya, mühendislik, matematik, tıp, sağlık bilimleri) bilimlerde teorik, soyut ve anlaşılması güç konuların öğretiminde eğitim-öğretim materyali olarak kullanımı mümkün müdür?

Araştırma Sorusu 2: Sinema, bireysel veya aile üyeleri ile birlikte kaliteli vakit geçirmek için kullanılan salt bir ‘eğlence aracı’ veya milyarlarca liranın harcandığı devasa bütçeli bir ‘endüstri’ olarak mı ele alınmalıdır yoksa sinemada gösterimi yapılan filmler perde gerisinde bunların da ötesinde anlamlar ifade etmekte midir?

Araştırma Sorusu 3: Araştırma örneklemi olarak seçilen *Kar Küreyici* (2013) filminde modern anlamda çalışma ilişkilerinin çıkış noktası olarak kabul edilen sanayileşme ve sonrasında yaşanan gelişmelere ilişkin açık ya da örtülü herhangi bir mesaj verilmekte midir?

Araştırma Sorusu 4: Yapılan içerik analizi sonucunda *Kar Küreyici* (2013) adlı film ile emek ve sermaye çatışması (i), örgütlenme (sendikacılık) (ii), sosyal tabakalaşma (iii), gelir adaletsizliği (iv) ve çocuk işçiler (v) arasında nasıl bir ‘bağıntı’ tespit edilmiştir?

Bulgular ve Analiz

Çalışmanın bu kısmında *Kar Küreyici* (2013) filmi örnekliğinden yola çıkılarak ‘nitel’ düzlemde yapılan ve içerik analizi sonucunda elde edilen betimsel bulgular paylaşılacaktır. Nitel verilerin analizinde Maxwell (2013) ve Dey (1993, s. 32) tarafından genel çerçevesi çizilen “tanımlama”, “sınıflandırma” ve “bağlantı kurma” şeklindeki sistematik takip edilmiştir. Bu sayede filmin hangi kavramsal ve teorik zemine oturduğu tespit edilecek, filmin yoğunluklu olarak üzerinde durduğu konular hakkında akademik saptamaların ön plana çıkmasına imkân tanınacaktır. Film analizi yapılırken öncelikle karşılıklı diyaloglar herhangi bir atlama yapılmadan birer birer deşifre edilmiş, literatür ile ilişkilendirilebilecek görseller (sahne) ve simgeler sınıflandırılmış, böylelikle filmde örtülü bir biçimde verilmek istenen mesajın ne olduğu anlamlandırılmağa çalışılmıştır. Ayrıca filmin bütününde ön plana çıkan temalar kodlanmıştır. Dolayısıyla filmde emek ve sermaye çatışması (i), örgütlenme (sendikacılık) (ii), sosyal tabakalaşma (iii), gelir adaletsizliği (iv) ve çocuk işçiler (v) olmak üzere beş ana ‘tema’ tespit edilmiştir. “Filmin Kurgusu ve Olay Örgüsü” (a), “Filmde Kullanılan Semboller” (b), “İlgili Temaların Filmdeki Karşılıkları” (c) biçimindeki başlıklar Bulgular ve Analiz bölümünün genel çerçevesini oluşturacak ve çalışmanın ‘tematik’ bir biçimde analizini kolaylaştıracaktır.

Filmin Kurgusu ve Olay Örgüsü

Yönetmenliğini Bong Joon Ho’nun yaptığı ve fütürist bir bakış açısıyla çekimi yapılan *Kar Küreyici* (2013) filminde olaylar birbirlerinden farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup bireylerin yaşadıkları bir ‘tren’ içerisinde geçmektedir. Filmin başrol

oyuncuları arasında Christa Evans (Curtis), Song-Kang Ho (Namgoong Minsu), Ed Harris (Wilford), Octavia Spencer (Tanya), Jamie Bell (Edgar) gibi ünlü isimler yer almaktadır (<https://www.imdb.com> Erişim Tarihi: 08.06.2023). Aslında filmde sanayileşme ve sonrasında küresel ölçekte yaşanan ekonomik ve sosyal sorunlara dikkat çekilerek oluşturulan yeni dünya düzeni kıyasıya eleştirilmekte ve Sanayi Devrimi, ekonomik ve sosyal sorunların tamamının müsebbibi olarak görülmektedir. Sanayileşmenin neden olduğu olumsuz koşullardan ders çıkarmayan insanoğlu yine çözümü sanayileşmenin simgesi niteliğindeki bir trene sığınmakta bulmuş ve burada da bir biçimde aynı düzen, sistem veya düzensizlik ya da sistemsizlik varlığını devam ettirmiş, toplumsal huzursuzlar ve sosyal eşitsizlikler artarak toplumun genelini kuşatmıştır (*Kar Küreyici*, 2013).

Filmin başında doğrudan ve yazılı olarak, “*CW7 yayılımının ardından dünya buz tutmuş ve yok olmuştur.*” (*Kar Küreyici*, 2013) mesajı verilmektedir. Dolayısıyla bu sahneden sonra yaşananların tamamı gelecekte insanlığın başına gelmesi muhtemel senaryolar ile ilgilidir. 17 yıl sonra ve 2031 yılına yönelik gösterimi yapılan projeksiyonlar bu kanaati daha da güçlendirmektedir. Filmin ilk sahnesinde ise CW7 şeklinde tanımlanan zararlı gazın dünyada yayılımı sonucunda yer kürenin tamamının buz tuttuğuna ve insanların büyük bir çoğunluğunun bu iklim krizi nedeniyle yaşamlarını kaybettiklerine ilişkin görseller yer almaktadır. İlgili görsellerde izleyiciye “Save the Planet”-“Dünyayı Kurtarın” (*Kar Küreyici*, 2013) şeklinde örtülü mesajlar verilmekte, iklim krizinin ciddiye alınması gereken büyük bir sorun olduğuna vurgu yapılmaktadır. Filmde sosyo-ekonomik durumlarına göre trenin en son vagonunda gelir seviyesi en düşük yoksul kesimler yaşamlarını sürdürmeye çalışırken, ilk lokomotif ise sermaye sahiplerine veya düzenin kurucularına ayrılmıştır. Filmin devamında ise kompartımanlara ayrılan insan yığınlarından bahsedilmekte, zengin azınlık (sermaye sahipleri) ile fakir çoğunluk (emek, işçi sınıfı) arasındaki ‘çatışma’ filmin geneline yansımaktadır. Yoksulların çektikleri sıkıntılar, yaşadıkları sorunlar zengin azınlığın umurunda bile değildir. Onlara göre, yoksullar sistem içerisinde çok kolay feda edilebilir, gözden çıkartılabilir kullanışlı ve sömürüye açık önemsiz kitlelerdir. İnsan hakları, hukuk veya anayasal düzen onlar için geçerli değildir. Hatta gerektiğinde tüm bunların tamamı askıya dahi alınabilir. Sermaye yanlısı düzen gerçekte haklı olanın değil; güçlü ve nüfuz sahibi olanın haklarını korumaktadır. Yoksullukla, açlıkla sınanan ve ötekileştirilen bu kitleler varlıklı kesimler ya da başka bir ifadeyle düzenin kurucuları için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Toplumun bu geniş kesimi, kurulan düzenin düzeni inşa edenler ‘lehine’ sürdürülebilirliği açısından sadece birer aparatır. Filmde Curtis öncülüğünde başlayan başkaldırı hareketi dalga dalga büyümüş, düzenin kurucularını tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Filmin sonunda bir düzeni (Sanayi Devrimi, sanayi kapitalizmi,¹¹ sermayenin

¹¹Sanayi Devrimi sonrası bir biçimde gömlek değiştirerek varlığını devam ettiren ve tarım yoğun dönemdeki biçiminden farklılaşan kapitalist sistem filmin bütünü içerisinde ‘doğrudan’ ele alınmadığından film içerisinde nitel olarak tespiti yapılan konulara (temalar) dâhil edilmemiştir. Ancak sanayileşme sonrası inşa edilen sanayi kapitalizminin ne anlama geldiği ve sistemin ne şekilde işlediğinin bilinmesi filmin yorumunu daha da kolaylaştıracak, filmin vermek istediği mesajların daha kolay anlaşılmasını sağlayacak ve izleyiciye film içeriğini daha detaylı analiz etme fırsatı sunacaktır. Literatürde çok farklı boyutları ile kapsamı çizilen, iktisadi tarafı ile birlikte siyasi ve ideolojik yönünün de tartışılması elzem haline gelen kapitalizm, Latince’de “sermaye” ve “anapara” anlamlarının karşılığı niteliğindeki *capitale* kelimesinden türemiştir. İktisadi ve siyasi gücün sermaye sahiplerinin elinde toplandığı kapitalizm, “*emek, sermaye, doğal kaynaklar gibi üretim araçlarının özel mülkiyet altında olması ve bu araçların kâr*

hegemonyası) temsil eden trenin raydan çıkması ve kaza yaparak parçalanması sonucunda sürekli donmakla, ölümle ve kara kışla ‘korkutulan’, ayrıca kapalı bir fanus içerisinde yaşamaya mahkûm edilen kitleler, aslında kendilerini öldürecek bir soğğun veya bir tehdidin olmadığını da acı bir biçimde tecrübe etmişlerdir.

Görsel-1: Filmde Sanayileşmenin Simgesi Olarak Kullanılan Tren (Lokomotif Kısmı)¹²

Kaynak: *Kar Küreyici* (2013).

Filmde Kullanılan Semboller

Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre, filmin bütününde tren (i), film ismi (ii), lokomotif (iii), kompartımanlar (kuyruk) (iv), dondurucu soğuk (kış) (v) olmak üzere beş sembol tespit edilmiştir. Özellikle filmin tamamına damgasını vuran tren, lokomotif ve kompartımanlar ve bunların tamamının güncel hayattaki yansımaları üzerinde titizlikle çalışılması gerekmektedir.

Tren: Sanayi Devrimi’nin ilk yıllarında buhar ve kömür ile çalışan klasik bir kara trenden farklı olarak, son teknoloji ile donatılmış ve çağın koşullarına göre yapılmış tren, filmin en önemli simgesi durumundadır. Olayların tamamının trende geçmesi ve trenin sürekli aynı rota (güzergâh) üzerinde hareket etmesi perde gerisinde oldukça önemli anlamlar barındırmaktadır. Filmin yönetmeni Ho tarafından trenin sıra dışı bir mekân olarak seçilmesi tarihsel bir gerçekliğe işaret etmektedir. Dolayısıyla tren, doğrudan

amacı güdümlere işletilmesine dayanan ekonomik sistem ve ideoloji” biçiminde tanımlanmaktadır (Eğilmez, 2019, s. 102, 103).

¹²Filmde sanayileşmenin ve dolaylı olarak sonrasında inşa edilen kapitalizmin sembolü olarak kullanılan trenin fiziki anlamdaki sağlamlığına, gösterişine, hızına, engelleri aşma kabiliyetine, sistemin kusursuzluğuna ayrı bir parantez açılmaktadır. Yine filmde trenin ötesinde tıpkı bir saat gibi sorunsuz olarak çalışan bu sisteme işaret edilmekte, trenin sürekli aynı güzergâh üzerinde döngüsel olarak hareket etmesi ise sistemin hedefinden sapmadan istikamet üzere olduğunu göstermektedir. Sistemin sürdürülebilirliği açısından Wilford’un da “Curtis oğlum işin aslı hepimiz maalesséf aynı durumdayız. Hepimiz bir metal yığını içinde esir düştük. [...] Ve bu tren ekosisteme çok yakındır. Dengeyi korumak için çaba sarfetmeliyiz. Hava, su, erzak, nüfus... Daima dengede tutulmalı...” (*Kar Küreyici*, 2013) şeklinde belirttiği üzere, düzenin kurucuları için esas olan bir biçimde bu sistemin devamlılığının sağlanmasıdır (Görsel 1).

doğruya ‘sanayileşmeyi’ ve sonrasında kurulan yeni dünya düzenini simgelemektedir. Trenin üzerinde yer alan “Property of Wilford Industries-Wilford Endüstriye Ait Ürün” (*Kar Küreyici*, 2013) şeklindeki yazılar durumu doğrular mahiyettedir. Aslında filmin içeriği detaylı bir biçimde incelendiğinde trenin dünya üzerinde hâkim olan sistem ya da ideolojiyi temsil ettiği çıkarsaması da yapılabilir. Yeni dünya düzeni ya da hâkim ideolojiden kast edilen iktisadi doktrinler içerisinde ilki olarak değerlendirilen kapitalist sistem ve onun küresel ölçekte meydana getirdiği iktisadi ve siyasi dönüşümdür. İktisadi olarak temelde herkesin parasını ödemek kaydı şartıyla mal ve hizmet piyasalarında dilediğini alabildiği (talep, müşteriler) ve satabildiği (arz, üreticiler) kontrol ve denetimden tamamen uzak serbest piyasa ekonomisi ön plana çıkarken, siyasi bağlamda ise demokrasinin inşası ve hukukun üstünlüğü önem kazanmaktadır (Aktan, 1995: s. 3). Ancak kapitalizm, neden olduğu işsizlik, gelir adaletsizliği, çocuk ve kadın işçiler sorunu, ekonomik krizler, tüketim çılgınlığı, sınıf farklılıkları, çalışan ve çalıştıranlar arasında yaşanan çatışmalar şeklinde sıralanabilecek sorunsallar bağlamında değerlendirildiğinde bir dizi sorunu da beraberinde getirmiştir. Nitekim geniş halk kitlelerinin düzeni sorgulaması ve buna bağlı olarak yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle filmin sonunda trenin beklenmedik bir biçimde raydan çıkması ve parçalanması sistemin sürdürülebilirlikten uzaklaşarak iflas ettiğine atıf yapmaktadır.

Filmin İsmi: Filmin geneli içerisinde ismi de oldukça dikkat çekicidir ve sembolik değeri bir hayli yüksektir. Film severlerin ya da sinema araştırmacılarının böylesi bir filme neden *Kar Küreyici* (2013) isminin verildiğini de sorgulaması gerekmektedir. Burada kar, çok net bir biçimde sanayileşme ve kapitalizm ekseninde kurulan küresel düzenin karşı karşıya olduğu sınamaları ya da engelleri niteler iken *Kar Küreyici* şeklindeki tanımlama ise sistemin tamamıyla ne kadar güçlü bir biçimde tasarlandığı ve önüne çıkabilecek tüm engelleri aşabilecek kudrete sahip olduğu mesajını vermektedir. Hatta filmin yer yer bazı bölümlerinde tren rayının komple buz tabakası veya dağı ile kaplandığı sahneler gösterime sokulmaktadır. Buz dağları izleyici açısından trenin her an kaza yapabileceği izlenimini uyandırmaktadır. Ancak tren bahse konu buz dağlarını dahi un ufak etmekte, öyle ya da böyle yoluna devam etmektedir.

Lokomotif: Filmde trenin en önemli kısmı ya da ‘beyni’ olarak ele alınan lokomotifin simgesel bir anlamı bulunmaktadır. Sistem içerisinde lokomotif demek yönetici erk demektir. Lokomotif, sanayileşme sonrası yeni dünya düzeninin kuruluşuna liderlik eden, gelecek kaygısı olmayan varlık sahibi kesimlerin yaşadıkları bölümdür. Wilford’un “Sizin karşı saldırınız isyanı on kat daha heyecanlı kıldı. Ne yazık ki ön bölümde beklenenin üzerinde can kaybı oldu.” (*Kar Küreyici*, 2013) şeklinde ifade ettiği biçimiyle kontrol edilemez boyutlara ulaşmış sosyal, siyasi ya da ekonomik düzeni ‘tekrardan’ kontrol altına almak maksadıyla tüm olaylar, isyanlar ve hatta ihtilaller trenin lokomotif kısmında tezgâhlanmaktadır. Peki bunların içerisinde kimler yer almaktadır? Öncelikle küresel finansı ve sermaye akışını kontrol eden sermaye sahipleri, çıkar şebekeleri, sistemin devamlılığını sağlamakla görevli bürokratlar ve politika yapıcılar ya da bu çarpık düzen içerisinde kendisine birtakım ayrıcalıklar elde etmeye çalışan kitleler bunların başlıcalarıdır. Dolayısıyla lokomotif, *Kar Küreyici* (2013) filminde Sanayi Devrimi sonrası finansal ve siyasal olarak varlık gösteren sermaye (kapital) sahiplerini ve onların küresel sistemdeki aktörlerini nitelemek için kullanılmaktadır.

Kompartımanlar (Kuyruk): Filmde “*Kuyruktan lokomotif. Bunu biliyor muydun? Tebrik ederim, bravo. Sizden daha önce kimse buraya lokomotifle ulaşamamıştı. Ben de hiç kuyruk bölümüne gitmedim.*” (Kar Küreyici, 2013) şeklindeki cümlelerle özellikle Wilford gibi karakterler tarafından bilinçli olarak, kompartıman yerine “kuyruk” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu söylem biçimi ‘yöneten’ (çalıştıran) ve ‘yönetilenler’ (çalışan) arasında sınıfsal bir ayrışmaya işaret ettiği gibi, bahse konu iki kesimin birbirlerinin dünyalarından ne kadar uzak ve birbirlerine ne denli yabancı olduklarını da göstermektedir. Her iki kesim birbirini tanımamakta, öyle ki yönetenler tarafında tanımaya ihtiyaç dahi duyulmamaktadır. Yönetilenler açısından ise yönetici erke erişmek, onları tanımak, onlarla aynı masada oturarak yemek yemek ancak ve ancak yönetilenlerin izniyle ve çok ağır bedeller ödenerek gerçekleştirilebilecek bir eylemdir. O nedenle kuyruk kesimi yöneten ve yönetilen kesimler açısından oldukça derin anlamlar ihtiva etmekte, izleyiciye sınıfsal farklılık, sosyal dışlanma veya ayrımcılık temelinde alttan alta örtülü birtakım mesajlar vermektedir.

Dondurucu Soğuk (Kış): Filmin sonunda trenin kaza yapması ile aslında insanları dondurarak kimsenin ölümüne sebep olmadığı anlaşılan dondurucu soğuk (kış) simgesi, kapitalist düzende suni olarak üretilen politik ‘düşmanlara’ veya ‘tehlikelere’ işaret etmektedir. Bu tehlikelerin ya da düşmanların gerçekte var olup olmadıkları önemli değildir. Yönetimde söz sahibi olanlar açısından kritik olan şey, ‘tehdit’ ya da ‘düşman’ unsur olmasa dahi varmış gibi göstermek, ortak (ulusal) bilinç uyandırarak sosyal birlikteliği sağlamaktır. Şayet bir tehdit varsa bile, tehdidi yok etmek yerine tehditten yararlanmak (!) her zaman elzemdir. Aynı mantık sosyalizm dâhil tüm ideolojiler için de geçerliliğini korumaktadır. Bahse konu mesaj sadece *Kar Küreyici* (2013) filmine has bir mesaj da değildir. Özellikle Soğuk Savaş dönemlerinde gerek Amerikalılar (Örn: Rocky 4, 1985 (Yüksel, 2018, s. 385-414); Akıl Oyunları, 2001) (Yüksel, 2020a, s. 100, 101) gerek Ruslar (Örn: Hoşçakal Amerika, 1951; Elbede’ki Buluşma, 1949; Gümüş Toz, 1953) (Dobrenko, 2003, s. 932; Yüksel, 2020a, s. 100, 101) tarafından çekimi yapılan filmlerin tamamında böylesi bir durum söz konusudur. Diğer filmlerde olduğu gibi, nitel olarak incelenen bu filmde de çok net biçimde “tehdidi yok etme; faydalanan” veya “tehdit yoksa bile üret” şeklinde politik bir mesaj verilmektedir.¹³ Bununla birlikte filmde sürekli

¹³Politik sinema, sosyalizmin güç kazandığı 1960’lı yıllarda daha çok ön plana çıkmış; neoliberalizmin ve küreselleşmenin damga vurduğu 1980 sonrası konjonktürde ise siyasal anlamdaki “radikal olasılıkları” beyaz perdeye yansıtan bir olgu olarak varlığını devam ettirmiştir (Pisters, 2016, s. 149). *Kar Küreyici* (2013) adlı filmde başta Wilford ve Mason gibi karakterler yoluyla geniş halk kitlelerine inanılmaz politik mesajlar verilmekte ve filmde küresel ekonomi-politik düzenin nasıl işlediği hakkında oldukça önemli ipuçları paylaşımına sokulmaktadır. Wilford ve Mason, hiç şüphesiz, filmin en güçlü politik figürleridir. Wilford düzenin asıl sahibi, kurucusu; Mason ve türevleri ise onlar tarafından yetkilendirilen kişilerdir. Bunu bir nevi fabrikanın işleyişine benzetirsek, Wilford sermaye sahibi asıl patron, Mason ise atanmış genel müdür gibi düşünülebilir. Yöneticiler, görevleri gereği her zaman görünür olmak ve ön planda durmak zorundadır. Herhangi bir sosyal veya ekonomik sorun ya da kargaşa ortaya çıktığında yine yöneticilerin müdahalesi ile bu sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. Ve fakat Wilford gibiler ise her zaman perde gerisinde hareket eder. Görünmezdir, hayalet gibidirler. Bir yönetici olarak, Mason “*Şimdi size bir sorum daha var. Kafanıza ayakkabı giyer miydiniz? Tabi ki kafanıza ayakkabı giyemezsiniz. Ayakkabı kafa için değildir. Ayakkabı ayak içindir. Şapka kafa içindir. Ben şapkayım. Siz ayakkabı. Ben kafa için varım. Siz ayaklar için. Anlaşıldı mı acaba?*” (Kar Küreyici, 2013) şeklinde attığı muhteşem nutuklarla ve hitabet yeteneğiyle halkı kontrol eder ve baskılarken, Wilford gibiler ise perde gerisinde halkı yöneten kesimleri kontrol ederler. Çünkü bu kesimler, Wilford gibi sermaye sahipleri ya da ideolojiler adına iş ve işlemleri yaparlar. Onların temel görevi halka rağmen düzenin sürdürülebilirliğini sağlamak ve olası kargaşaları bir biçimde engellemektir. Sistemsel bir sorun ortaya çıktığında da fatura Mason gibi yöneticilere kesilir. Düzeni asıl kurgulayanlar ise tereyağından kıl çeker gibi, Mason ve benzerlerini koltuklarından indirir ve onların yerine yeni Mason’lar getirerek varlıklarını devam ettirirler. Günümüzdeki moda ifadesiyle, davul Mason’ların boynunda, tokmak ise Wilford’ların elindedir. O nedenle Wilford gibi figürlerin yetkileri çok ancak sorumlulukları hiç yoktur.

gösterimi yapılan kış mevsimi sistemin dışına çıkıldığında bireylerin başlarına nelerin gelebileceğini zımni olarak göstermekte, “*Yolcular bu bir ayakkabı değil, bu bir düzensizliktir! Bu, 42 numara kargaşadır! Bunu görüyor musunuz? Bu ölümdür! Bu lokomotif biz evimiz diyoruz. Sıcak kalplerimiz ile dondurucu soğuk arasında tek bir şey var. Kıyafet mi? Pantolon mu? Hayır! Düzendir! Düzen! Bizi ölümcül soğuktan koruyan tek şeydir.*” (Kar Küreyici, 2013) denilerek bir nevi düzen karşıtlarına aba altından sopa gösterilmeye çalışılmakta ve sisteme karşı başkaldıranlar düpedüz ölümle tehdit edilmektedir.

Görsel-2: Emek-Sermaye Çatışmasında “Baş” ve “Ayak” Metaforu¹⁴

Kaynak: Kar Küreyici (2013).

İlgili Temaların Filmdeki Karşılıkları

Çalışmanın bu kısmında, literatür taramasıyla genel çerçevesi çizilen ve içerik analizi kullanılarak tespiti yapılan temaların filmdeki karşılıkları incelenecektir. Bu

Düzeni istedikleri gibi manipüle etme hakkına sahiptirler. Politik sinema ve filmler ile ilgili ayrıca bkz. Traverso ve Crowder-Taraborrelli, 2013, s. 5-22; Heise ve Tudor, 2013, s. 82-100; Sarto, 2005, s. 78-89; Shaw, 2002, s. 354-368; Ross, 1991, s. 333-367.

¹⁴Mason karakterinden yola çıkarak, sermaye sahipleri tarafından kurulan bu sistemde siyaset kurumunun sermayenin çıkar ve menfaatleri bağlamında tamamıyla dizayn edilebileceği, sermaye sahipleri tarafından kurulan bu düzenin yine onlar tarafından koruyucuları haline getirilebileceği ihtimaline vurgu yapıldığı savunulabilir. Çünkü sermaye ve paranın yönlendiremeyeceği hiçbir kesim yoktur. Mason’un “*Trende yaşayan hepimiz bize tahsis edilmiş yerlerimizde kalıp, bizim için belirlenmiş özel işlerimizle meşgul olmalıyız. Öyle değil mi?*” (Kar Küreyici, 2013) şeklindeki söylemlerinden de anlaşıldığı kadarıyla, kendisi için ‘perde gerisindeki’ aktörler adına düzenin yılmaz savunucusu bir nevi ‘başbakan’ ya da ‘başkan’ çıkarsaması yapmak pekâlâ mümkündür. ‘Perde gerisindekiler’ bir ülkenin iktisadi ya da siyasi olarak benimsediği sisteme ya da ideolojiye bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Bu filmde olduğu gibi, eğer bir ülke yönetim biçimi olarak kapitalizmi ve serbest piyasa ekonomisini benimsedi ise perde gerisindekiler daha çok sermaye sahipleri; şayet sosyalizmi ve onun ‘güdümlü’ iktisadi ve siyasi değerlerini benimsedi ise o zaman perde gerisindekiler ise mal ve hizmetlerin fiyatlarından ve ürünlerin ne kadar üretileceğinden kimlere pazarlanacağına ve hatta çocuk sayısına varana kadar doğrudan her şeyi kontrol eden “devlet” mekanizması (istihbarat, silahlı kuvvetler, politbüro vs.) olmaktadır (Görsel 2).

bölümde temel amaç, çalışmada herhangi bir kuramsal boşluk bırakmamak adına teori ile pratiğin uyumlaştırılmasını sağlamaktır. Şimdi daha önce tespiti yapılan temaların filmdeki karşılıkları üzerinde duralım.

-Tren Kazası I- (a)

-Tren Kazası II- (b)

-Kaza Sonrası Yaşam- (c)

Görsel-3: Sanayileşme Sonrası İnşa Edilen Yeni Dünya ‘Düzeninin’ Çöküşü¹⁵

Kaynak: *Kar Küreyici* (2013).

Emek ve Sermaye Çatışması ve Kar Küreyici Filmi

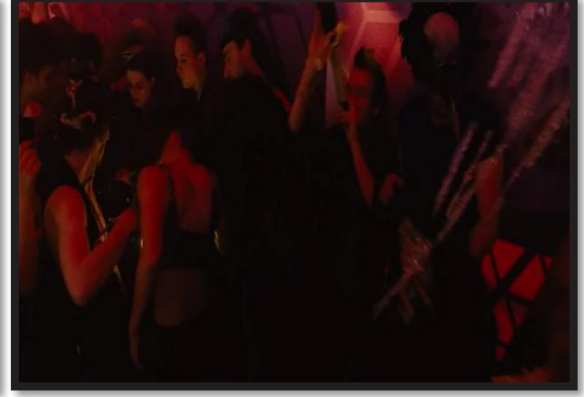
Emek ve sermaye çatışması filmin geneli içerisinde odaklanılması gereken ilk tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Filmin neredeyse tamamı sanayileşme sonrası kendisine somut bir alan açan ve çalışma ilişkilerinin de üzerine inşa edildiği emek (çalışan) ve sermaye (çalıştıran) arasındaki çatışma hakkındadır. Her iki kesimin de sınıfsal olarak birbirlerini düşman olarak görmeleri nedeniyle önceliklerinin ve hassasiyetlerinin birbirinden tamamen farklı olması bu iki kesim arasındaki çatışmanın fitilini ateşlemiştir. Ayrıca sermaye sahiplerinin kendilerini kurdukları düzenin “öncüsü” (başı) ve sistemin asıl yükünü çekenleri ise bir nevi “ayak takımı” olarak değerlendirmeleri ve sürekli ayaklar ile başların yerlerinin değişmeyeceği mesajını vermeleri iki kesim arasındaki çatışmayı içinden çıkılmaz bir noktaya getirmiştir (Bkz. Görsel 2). Film özelinde temel çatışmanın Wilford ve Mason gibi sistemi (sermaye) ya da düzeni temsil edenler ile Curtis gibi düzene başkaldıranlar arasında meydana geldiği savunulabilir. Çatışma, sanayileşme

¹⁵Filmin son kısmında verilen mesajların mutlaka altının çizilmesi gerekmektedir. Bu bölümde gerek karşılıklı konuşmalar gerek izleyiciye gösterimi yapılan görseller oldukça dikkat çekicidir. Sistemin dışına çıkılmaması ve sistemin asla ve asla sorgulanmaması için, ölüm, kara kış ve yok olma şeklinde sıralanabilecek birtakım ‘yapay’ tehditlerle ve sanki en iyisiymiş gibi sunulmuş kapalı devre bir düzen içerisinde yaşamaya mahkûm bırakılan insanların filmin sonunda nasıl büyük bir hayal kırıklığına uğradıkları gerçekten incelenmeğe değerdir. Tren kazası sonrası sağ kalanlar, aslında sistemi inşa edenlerin dedikleri gibi, ölümcül bir tehdit olmadığını ve trenin dışında da yaşanabileceğini acı bir şekilde anlamışlardır (Görsel 3).

sonrası kapitalist düzeni inşa edenlerin sahip oldukları güç, konfor ve imkânlardan taviz vermek istememeleri ve düzeni koruma bahanesiyle yoksul kesimleri köleleştirmek ve sömürmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.

-Yaşlı ve Emekliler (Pasifler)- (a)

-Eğlence Düşkünü Gençler- (b)

-Bahçıvan- (c)

-Sistem Taraftarı Öğretmen- (d)

Görsel-4: Filmde Tabakalara Ayrılmış Sosyal Gruplar (Sınıflar)

Kaynak: *Kar Küreyici* (2013).

Örgütlenme (Sendikacılık) ve *Kar Küreyici* Filmi

İçerik analizi sonuçlarına göre, filmde örgütlenme (sendikacılık), çıkarlarından vazgeçmemek ya da taviz vermemek için, geniş halk kitlelerine zulmeden, onları zapt-ı rapt altına almaya çalışan sermaye sahiplerine ve onların temsil ettiği otoriteye karşı gelişen ikinci tema olarak tespit edilmiştir. Geniş halk kitlelerinin Curtis liderliğinde sermaye yanlılarına ve düzen kurucularına yönelik olarak başlattıkları örgütlenme (sendikacılık) filmin sonunda meyvesini vermiş, küçücük bir kibritle düzen ve onun namına ne varsa yerle bir olmuştur. Örgütlenmenin ve başkaldırının oldukça kanlı ve bireysel özgürlükleri kısıtlayacak otoritenin tamamına yönelik olması, onlarca insanın

ölümü ve yüzlercesinin engelli hale gelmesi ile sonuçlanması sanayileşmeye yönelik olarak gelişen ve öncülüğünü Joseph Proudhon, Georges Sorel gibi düşünürlerin yaptığı sosyal protesto hareketlerinden “Anarko-sendikalizme” benzetilebilir.¹⁶ Büyük Curtis İsyanı kontrol edilebilir olmaktan tamamen uzaklaşmış, düzenin temsili niteliğindeki treni raydan çıkarmış ve her şey artık geri dönülemez bir biçimde toz duman olmuştur. Wilford tarafından “Hoş”, “Huzur dolu”, “Ebedi” ya da “Ebediyetin ta kendisi!” (Kar Küreyici, 2013) olarak nitelen o muazzam trenden geriye hiçbir şey kalmamıştır. (Görsel 3). Dolayısıyla bir biçimde varlığını devam ettirebilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi amacıyla Wilford’un üzerine titrediği ve “Hayatımı buna adadım!” (Kar Küreyici, 2013) dediği düzen artık yoktur.

Sosyal Tabakalaşma ve Kar Küreyici Filmi

Filmde ön plana çıkan bir diğer tema da sosyal tabakalaşma ve dolayısıyla sosyal sınıflar konusudur. Sanayileşme ile eş anlı olarak, toplumun kesin çizgiler ile birbirinden tamamen ayrıldığı ve birbirlerine taban tabana zıt değişik sosyal yapılara bölündüğü yeni bir döneme geçilmiştir. Ekonomik durum, meslekler, yaş, cinsiyet, statü gibi birtakım kriterler temelinde kategorize edilmiş bu insanların dünyaya yönelik bakış açıları, yaşam biçimleri, sahip oldukları maddi ve maddi olmayan imkânları, hayat tarzları vb. birbirlerine hiç benzememektedir. Sistemin kendilerine sunmuş olduğu yaşam biçiminin en ideali budur anlayışıyla düzeni sorgusuz sualsiz peşinen kabul etmiş olmaları bu kesimlerin ortak özelliğidir. Aslında sosyal tabakalaşma sanayi öncesi toplumlarda da vardı ancak sanayileşme ile birlikte bu süreç boyut değiştirmiş, içerik ve özellik olarak tamamıyla farklılaşmıştır. Filmde Curtis liderliğinde başlayan örgütlenme dalgası ile kendi yaşadıkları kompartıman dışında başka hiçbir yeri görmeyen ve tanımayan yoksul ve dışlanmış kitleler trenin içerisindeki başka bölümleri de görme ve onların yaşam biçimlerine şahit olma fırsatı yakalamışlardır. Trenin içerisindeki her bir kompartıman ve her bir yaşam biçimi bu bölünmüşlüğe, ayrılmaya ve sosyal sınıflara atıf yapmaktadır. Belki de bu bölünmüşlük, sermayeyi kontrol edenlerin kendi varlıklarının devamlılığı için ve sınıf bilinci oluşmaması adına istedikleri ve kasıtlı olarak izin verdikleri bir vakıdır. Kim bilir!

Toplumsal yapı içerisinde her bir sosyal sınıfın sistem tarafından önceden belirlenmiş birtakım görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Alt gelir grupları ya da filmdeki ifadesiyle “kuyruk bölümündekiler” (Kar Küreyici, 2013) hariç tutulmak kaydı şartıyla sistemin aksamadan işleyebilmesi ve saat gibi çalışabilmesi sistem içerisindeki sosyal grupların birbirleriyle uyumlu çalışmalarına bağlıdır. Her zaman olduğu gibi amaç, işbölümü ve görev paylaşımı yoluyla kurulu düzenin devamlılığını sağlamaktır. Sistem içerisinde rejimin temel hassasiyetlerini, kırmızı çizgilerini nesilden nesile aktarmakla ve endoktrine etmekle yükümlü öğretmenlerin ayrı ve özel bir misyonu bulunmaktadır. Onlar verdikleri eğitim ile kutsallık atfettikleri kurulu düzenin devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardır. Eğitim yoluyla sanayileşme sonrası inşa edilen bu düzenin sürdürülebilirliğini sağlamak adına öğrenci ve öğretmenler arasında geçen aşağıdaki ilgi

¹⁶Sosyal protesto hareketleri, sanayileşmeden sonra toplumsal huzursuzlukların artması ve çalışanların uzun çalışma süreleri, kötü çalışma koşulları, sendikası ve güvencesiz istihdamları nedeniyle ekonomik durumlarının her geçen gün kötüleşmesi neticesinde sosyalizmden ilham alarak ortaya çıkmıştır. Bunlar içerisinde yer alan Anarko-sendikalistler (Örn: Joseph Proudhon, Georges Sorel, Bakunin), otoritenin tamamını reddetmekte ve önemli olanın “hür bir toplum” oluşturmak olduğunu savunmaktadırlar (Serdar, 2018, s. 25-31; Mahiroğulları, 2013, s. 30-35).

çekici diyalog bu durumu çok net bir biçimde gözler önüne sermektedir (*Kar Küreyici*, 2013):

“Video: Daha çocukluğunda bile Bay Wilford’un lokomotiflere olan düşkünlüğü belliydi.

Küçük Wilford: Büyüdüğümde bir trende yaşamak istiyorum. Sonsuza dek.

Çocuklar: Sonsuza dek.

Öğretmen: Taşımacılık imparatorluğu Wilford endüstrisini kurduğunda ilk düşlerinin gerçekleştiğinin farkına varmış. Fakat en büyük düşü tüm dünyadaki demiryollarını tek bir hat üzerinden bağlayan son derece lüks bir lokomotif yolculuğuymuş.

Video: Uzunluğu 438 bin kilometre ve her yıl bu döngüyü tamamlayan dairesel bir demiryolu ağı. Kuzey kutbunun aşırı soğuklarını da, Afrika’nın yakıcı çöl sıcaklığını da geçirmiyor. Wilford’un treni kendi kendine yetebiliyor. Ve sofistike tasarımı gelişmiş teknolojiyi içinde barındırıyor.

Öğretmen: İnanması zor olsa da eski dünyadaki insanlar Bay Wilford’la dalga geçiyorlarmış. O’nu bu muhteşem treni çok fazla düzenlediği ve donattığı için eleştiriyorlarmış. Ama Bay Wilford onların bilmediği bir şeyi biliyormuş. Peki neymiş bu?

Bir Öğrenci: Eski dünyanın insanları buzlu şekere dönüşmüş aptallarmış!

Öğretmen: Bir nevi Bay Wilford CW7’nin dünyayı donduracağını biliyormuş. Peki ileri görüşlü Bay Wilford seçilmişleri o felaketten kurtarmak için neyi icat etmiş?

Öğrenciler Hep Bir Ağızdan: Lokomotifi. Çuf, çuf çuf delip geçer. Hep yoluna devam eder.

[...]

Öğrenciler Hep Bir Ağızdan: Wilford, Wilford çok yaşa!

Mason: Ohhaha bunu çok seviyorum. Çok coşkulu.

Öğretmen: Zamanı geldi çocuklar. Bu tarafa gelin. Yanlış gitmeyin. İtişmeyin. Çok yer var. Birazdan ne göreceğimizi kim söyleyebilir?

Öğrenciler Hep Bir Ağızdan: Yedileri görücez.

Öğretmen: Dikkatinizi verin. Bu tablo sınavda çıkacak. On beş yıl önce trenin üçüncü yılında yedi yolcu bir işe kalkıştı. Wilford’un muhteşem trenini durdurup dışarı çıkmaya çalıştı. Peki bu olaya ne ad veriyoruz McLenea?

McLenea: Yedilerin isyanı.

Öğretmen: Çok iyi. Sen doğmadan uzun zaman önce. Tabiki treni durduramadılar. Onun yerine hareket halindeki trenden dışarı atladılar. Şimdi görebilirsiniz.”

Yukarıdaki diyalogda da belirtildiği üzere, öğretmenler, gerek uydurulmuş, abartılı ya da çarpıtılmış tarihi birtakım olaylar gerek düzenin sahiplerine yönelik sabah

akşam yaptıkları güzellmeler ya da ideolojik bir bakış açısı kazandırmak amacıyla rejimin sınırları dışına çıkanların başına gelenleri hikâye etme biçimleri ile erken yaştaki çocukların körpe beyinlerini yıkama faaliyetini üstlenmişlerdir. Filme göre, yaşanmamış olayları yaşanmış gibi, olmayan tehditleri varmış gibi göstermek ve sürekli eski dönemleri (devri) kötüleyerek yeninin ne kadar kıymetli olduğu anlatmak da yine öğretmenlerin sorumluluğundadır. Öyle ki filmde öğretmenler, ötekileştirilenlere ve düzen karşıtlarına sistemin devamı adına silah çekmekten dahi kaçınmazlar.

-Çalışanlar ve Sağlıksız Gıdaları- (a)

-Böcekten Yapılan Yemekler- (b)

-Sermaye Sahipleri ve Tükettikleri Suşi- (c)

-Wilford ve Bifteği- (d)

Görsel-5: Yoksul Kesimlerin ve Sermaye Sahiplerinin Tükettikleri Yiyecekler

Kaynak: *Kar Küreyici*, (2013).

Gelir Adaletsizliği ve Kar Küreyici Filmi

Çalışan-çalıştıran veya yöneten-yönetilen arasındaki gelir adaletsizliği konusu filmde çok çarpıcı bir biçimde üzerinde durulan ve izleyicide hayranlık uyandıran konular arasında yer almaktadır. Bir kesim yiyecek dahi bulamazken, diğer kesimin ise yediği önünde yemediği arkasındadır. Sermaye ve emek arasındaki bu gelir dengesizliği, adaletsizlik ve eşitsizliğin de ötesine geçmiş, aradaki bu belirgin fark resmen uçuruma dönüşmüştür. Konu bilhassa kuyruk bölümündekiler ile lokomotiftekilerin yaşam biçimleri ve yeme alışkanlıkları üzerinden anlatılmaktadır. Sermaye sahipleri biftek,

pirzola ya da suşi gibi bulunması zor lüks gıdalar tüketirken, kuyruk bölümündekiler ise bir çeşit böcekten yapılan ve ne olduğu belli olmayan kalitesiz ve sağlıksız yiyecekler yemek zorunda bırakılmaktadır. Yedikleri yemeğin neyden ve nasıl yapıldığını gören Curtis ve arkadaşları şaşkınlıklarını gizleyememişlerdir. Bu adaletsizliğe isyan ettikleri ve toplumun her kesiminin sunulan imkanlardan eşit bir biçimde faydalanması gerektiğini dile getirdikleri zaman siyasi figür Mason tarafından “*Deneme bir ki üç. Bir ki. [...] Sizi pis nankörler. Bay Wilford’un iyilik severliği olmasaydı on sekiz yıl önce bugün kaskatı donup gitmiştiniz. Sizler, o günden beri Bay Wilford’u inek gibi sağan sizler. Yatacak yer ve yemek buldunuz. Ve şimdi. Bu su ikbal bölümünün önünde O’nun nezaketine böyle vahşice serserilik yaparak karşılık veriyorsunuz. Pislikler!*” (Kar Küreyici, 2013) şeklinde dile getirildiği üzere; ‘nankör’, ‘pis’ ya da ‘serseri’ olarak nitelendirilmektedirler. Herkesten durumu sorgulamadan kabul edip, sistemin kendilerine takdir ettiği ve uygun gördüğü hayatına devam etmesi beklenmektedir. Önemli olan tek şey sistemi simgeleyen lokomotifin korunması ve çalışır halde tutulmasıdır. Geri kalan her şey ve herkes sadece ve sadece önemsiz birer detaydan ibarettir.

Çocuk İşçiler ve Kar Küreyici Filmi

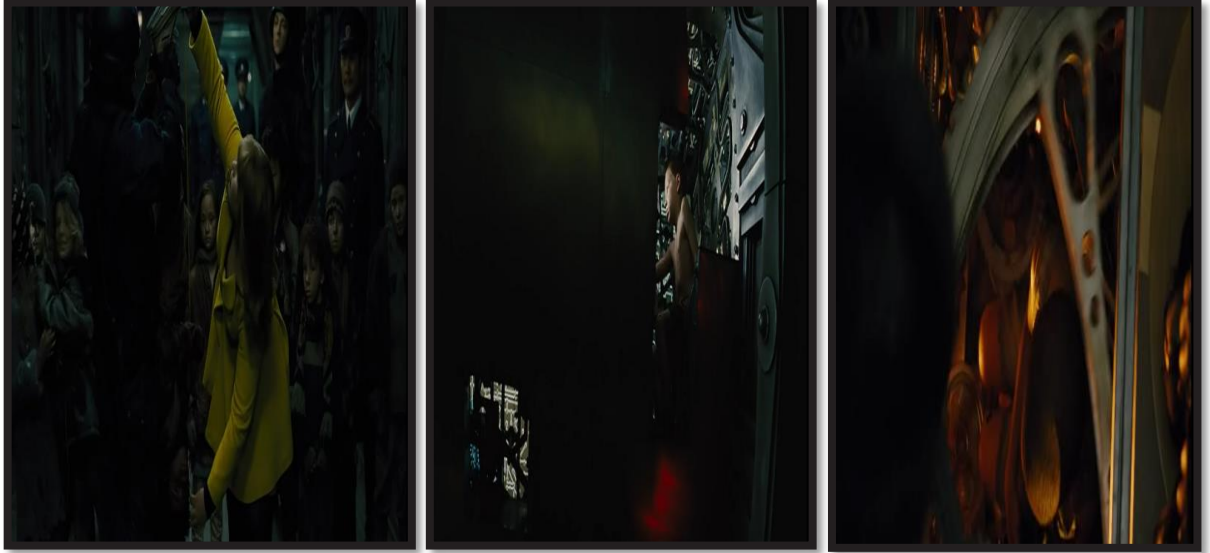
Çocuk işçiler filmde odaklanması gereken en son konudur. Sanayileşmenin ilk yıllarında sermayedarlar, sermaye birikimlerini ve üretimi arttırmak düşüncesiyle çocuk işgücünden faydalanmaktan dahi geri durmamışlardır. Onlar için önemli olan tek şey büyümek ve kar maksimizasyonlarını arttırmaktır. Bu uğurda herkes ve her şey onlar açısından kullanışlı birer aparatır. *Kar Küreyici* (2013) adlı filmde filmin başı ve sonunda sanayileşme çarkının bir parçası olan çocuk işçilere dikkat çekilmektedir. Filmin başında tren görevlisi bir mezura ile çocukları ölçmekte ve uygun olanları seçerek trende büyük insanların giremeyeceği yerlerdeki işleri onlara yaptırmaktadır. Çocuklar tarafından yapılan bu işler oldukça ağır ve çalışma koşulları da insanlık dışıdır. Belirli süre bu monoton ve zor işleri yapan çocuklar insanlıktan çıkmakta, bedensel ve ruhsal sağlıklarını kaybetmekte ve duyguları yok edilmiş insan görünümlü robotlara dönüşmektedirler. “Sağlık taraması” (*Kar Küreyici*, 2013) adı altında yapılan bu işlemler oldukça düşündürücüdür.

Yapılan değerlendirmeler sonunda gerekli kriterleri taşıyan iki çocuk seçilmeye layık görülmüştür. Bunlardan birisi siyahi kökenli Timmy adında bir çocuktur. Diğerinin adı ise Andy’dir. İşin garip tarafı aileleri seçilen çocukların akıbetlerini, neden seçildiklerini ve hangi işleri yaptıklarını filmin sonuna kadar öğrenememişlerdir. Bu çocuklardan siyahi olan Timmy lokomotifin altında; Andy ise lokomotifin ön kısmında küçük bölmelerde ve oldukça kötü koşullarda çalışmaktadırlar. Bu durum Wilford gibilerin ise umurunda bile değildir (*Kar Küreyici*, 2013):

“Wilford: Orası sadece çok küçük bir kişinin girebileceği bir yer. Beş yaşından küçük çocuklar. Lokomotif ebediyen çalışacak! Fakat tüm parçaları değil. Bazı ekipmanların parçaları yakın zamanda tükendi. Değiştirmemiz gerekiyordu. Neyse ki kuyruk bölümü gereken çocuk ihtiyacını istikrarlı olarak karşıladı. Biz de elle çalıştırarak devam ediyoruz.

Curtis: Seni aşağılık pislik! [...] Andy, sen misin? Beni hatırlıyor musun? Andy dur! Beni dinle. O merdivenlere gitme. Andy. Buraya gel! Gel buraya. Andy beni dinle. Çık ordan. Lanet olsun Andy. Beni dinle.

Wilford: A Curtis. Bu kadar duygusal olma. Biliyorsun ki herkesin yeri önceden bellidir. Güzel!”

-Çocuk İşçi Seçme- (a)

-Andy ve İş- (b)

-Timmy ve İş- (c)

Görsel-6: Çocuk İşçi Andy ve Timmy’nin Seçilme Süreçleri ve Çalışma Koşulları

Kaynak: *Kar Küreyici* (2013).

Sonuç ve Değerlendirme

Literatürde sanayileşme ve sonrasında gelişen piyasa ekonomisi ve çalışma ilişkilerini mercek altına alan bir dizi akademik çalışma bulunmaktadır. Analiz edilen filmin tamamında sanayileşme sonrasında ve kapitalizm ekseninde inşa edilen yeni dünya düzeni ve sermaye sahiplerinin bu düzenin devamlılığını sağlamaya matuf attıkları acımasız ve bir o kadar insanlık dışı adımlar, acımasızlıklar, neden oldukları insan katliamları, sosyal bölünmüşlükler, gelir adaletsizlikleri vb. bir dizi konu üzerinde durulmaktadır. Hiçbir film sadece film çekmek, birilerini eğlendirmek veya ciddi gişeler yapmak amacıyla çekilmemektedir. Film yönetmenlerinin mutlaka ama mutlaka izleyiciye vermek istedikleri birtakım mesajlar ya da kazandırmak istedikleri bir bakış açısı bulunmaktadır. Sinema yaşamın ta kendisidir veya sosyal gerçekliklerdir (Ezzedeen, 2015, s. 250; Turner ve Duckham 2006) prensibinden yola çıkıldığında, kimi filmlerin bu mesajları doğrudan kimilerinin ise örtülü olarak verdiği iddia edilebilir. Sinemanın endüstriyel boyutu hakkında bilimsel çalışmalar yapan Moitra’ya (2009, s. 329) göre filmler; sanayileşme, ticaret, üretim ve sendikacılık konularına yoğunlaşmalı ve çalışma yaşamındaki bahse konu bu gerçekliklere ilişkin izleyiciye çarpıcı bilgiler vermelidir. Moitra (2009) ile aynı görüşleri paylaşan Milner (2014, s. 181) da sinemanın kolektif çalışma ilişkileri üzerinde durması gerektiğini savunmuş ve sinemaya işgücü piyasası boyutuyla ayrı bir anlam yüklemiştir. İtalyan sinemasını çalışma ilişkileri ekseninde inceleyen Ben-Ghiat (2001, s. 36) ise sinemayı işçinin, çalışanın ya da çalıştırının

sembolize edildiği bir mecra olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla sinema gerçek yaşamdan kopmamalı, güncel hayatta yaşanılanları beyaz perdeye taşımalıdır. Bu eksen de çekimi yapılan tüm filmlerde olduğu gibi, *Kar Küreyici* (2013) filmi de gündelik yaşama ilişkin ekonomik, sosyal ve politik mesajlar ihtiva etmekte, gösterime sokulan sahneler ve karakterler arasındaki karşılıklı diyaloglar izleyiciyi adeta büyülemektedir (Kim, 2022, s. 7-23; Pratiwi, 2021, s. 140-146; Yun, 2022, s. 973-991; Gullander-Drolet, 2019, s. 6-21). Dolayısıyla izleyici, bu filmi izlerken görünenin arkasındaki görünmeyeni yakalamaya ya da satır aralarında verilmek istenen mesajları anlamaya çalışmalıdır.

Daha önce de belirtildiği üzere, çalışmada nitel verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Filmdeki görseller ve karşılıklı konuşmalardan elde edilen veriler ışığında yapılan nitel analizde filmde sanayileşme ve sonrasına yönelik olarak emek ve sermaye çatışması (i), örgütlenme (sendikacılık) (ii), sosyal tabakalaşma (iii), gelir adaletsizliği (iv) ve çocuk işçiler (v) olmak üzere beş ana tema tespit edilmiştir. Tespiti yapılan bu temalar göz önünde bulundurularak, mevcut literatürde yirmiden daha fazla akademik çalışmanın yapıldığı *Kar Küreyici* (2013) filmi için, bu araştırmanın diğerleri ile benzerliklere sahip olduğu gibi, farklılıklar da barındırdığı söylenebilir.

Sermaye sahiplerini temsil eden Wilford gibi karakterler ve sanayileşmenin ve sonrasında iktisadi olarak gelişen ve piyasa ekonomisini önceleyen kapitalizmin simgesi niteliğindeki ‘tren’ gibi semboller dikkate alındığında, *Kar Küreyici* (2013) filminde sermayenin ‘dominant’ bir unsur olduğu iddia edilebilir. Sermaye sahipleri, Sanayi Devrimi’nden sonra kurdukları düzenin kurucuları ve koruyucuları pozisyonundadırlar. Yegâne hedefleri filmdeki ifadesiyle “*treni (yani sistemi) çalışır halde tutmaktır*” (*Kar Küreyici*, 2013). Ayrıca filmde Curtis liderliğinde başlayan ve yoksul kesimlerin sisteme tepkisi olarak algılanabilecek isyan, ezilen (emek) ve ezen (sermaye) arasındaki çatışmanın ulaştığı boyutları göstermesi bakımından büyük bir önem arz etmektedir. Curtis ve ötekileştirilen geniş halk kitlelerinin hedefi, yine kendisi tarafından “*Burda trenin ön kısmına kadar tek atış hakkımız var. Lokomotif kontrol edersek dünyayı kontrol ederiz. O olmazsa elimiz boş kalır. Geçmişteki tüm devrimler lokomotif ele geçiremedikleri için başarısız oldu. [...] Bu sefer lokomotif biz ele geçireceğiz*” (*Kar Küreyici*, 2013) şeklinde belirtildiği üzere, sistemi ele geçirmektir. O nedenle film, çalışan ve çalıştıran arasındaki çatışmaya da vurgu yapmaktadır. Bu yönleriyle mevcut araştırma, küresel ekonomik ve politik düzenin halen kapitalist bir çizgide faaliyetlerine devam ettiğini ve bu sistemin bir alternatifi olmadığını iddia eden Lee ve Manicacstri (2018) ve Canavan (2014) tarafından yapılan çalışmalarla özdeşlikler barındırmaktadır. Canavan (2014) bilhassa kapitalizmin sanayileşmenin doğal bir sonucu olarak gelişmediği; aksine birileri tarafından kasıtlı bir biçimde inşa edildiği görüşündedir (Lee ve Manicacstri, 2018, s. 211; Canavan, 2014, s. 1). Nitekim Özbey ve Gezen (2019) de filmin kapitalist sistemi sosyolojik ve politik boyutuyla ele aldığı konusunda hemfikirdirler (Özbey ve Gezen, 2019, s. 208-223).

Filmde sermaye sahibinin emek karşısındaki hegemonik ve baskın rolü, sistemin çoğunlukla sermayedar lehine aldığı inisiyatifler iki kesim arasında bugün dahi devam eden ve gücü ele geçirmeye (çalışan sınıflar açısından) ya da muhafaza etmeye (sermaye sahipleri açısından) dönük çatışmaların da fitilini ateşlemiştir. Çalışanlar ya da ezilenler için, tek çıkar yol örgütlenme (sendikacılık) olarak yorumlanabilir. Kaldı ki bu konu filmde tespiti yapılan ikinci önemli temadır. Çalışma sonucunda elde edilen bu çıktının,

Kar Küreyici (2013) filmi özelinde bahse konu toplumsal sınıflar arasındaki güç savaşlarını Antonio Gramsci’nin “Hegemonya” ve Max Weber’in “Güç” teorileri bağlamında inceleyen Lasiana ve Wedawati’nin (2021) elde ettiği bulgularla da uyumlu olduğu iddia edilebilir (Lasiana ve Wedawati, 2021, s. 26).

Film özelinde üzerinde durulan konulardan bir diğeri de sosyal tabakalaşma ya da sosyal sınıflar konusudur. Dolayısıyla filmde gelir seviyelerine göre toplumun kategorize edildiği ya da sınıfsallaştırıldığı bir düzenden de bahsedilmektedir. Çalışmada tespiti yapılan bu tema Ramos-Niaves (2021, s. 61-69) ve Putri, Damayanti ve Hardiah (2022, s. 230-237) tarafından kaleme alınan akademik yazın ile örtüşmektedir. Ramos-Niaves (2021, s. 61-69) yaptığı çalışmada sosyal sınıflar konusunu Bong Joon Ho’nun yönetmenliğini üstlendiği başka bir yapıt olan *Parasite* (2019) filmi ve *Kar Küreyici* (2013) filmini mukayeseli bir biçimde inceleyerek ele almıştır. Yazarlar, her iki filmde de sosyal sınıflar konusunun ‘mekân’ ve ‘tüketim’ özelinde incelendiğini ve bu iki unsurun toplumsal grupları birbirlerine yaklaştıran ya da birbirinden uzaklaştıran parametreler olduklarını vurgulamışlardır. Putri, Damayanti ve Hardiah (2022, s. 230-237) ise nitel analize dayalı olarak yaptıkları çalışmada filmde “şapka” ve “ayakkabı” metaforu bağlamında alt ve üst sınıfların gösterildiği iki sahne tespit etmişlerdir. Aynı tespit bu araştırma için de geçerliliğini korumaktadır. Bjelkental (2020) ise meseleye sınıf ya da tabakalaşma yerine “eşitsizlik” olarak bakmayı yeğlemiştir.

Kar Küreyici (2013) filmi bağlamında daha önce yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak, bu çalışmada çocuk işçiler konusuna ayrı bir parantez açılmış ve bu konu tespiti yapılan temalar arasında yer almıştır. Sanayileşme sonrası makineleşme ile çalışma yaşamının bir parçası haline getirilerek sömürülen Andy ve Timmy gibi çocuk işçilerin film içerisinde iki ayrı yerde temsil edildikleri saptanmıştır. Filmin başında bu çocukların hangi kriterler göz önüne alınarak seçildikleri, filmin sonunda ise hangi işlerde istihdam edildikleri ortaya konmaktadır. Dolayısıyla sistem ve onu inşa edenler, sadece yetişkinleri köleleştirmekle kalmamakta, çıkarlarının devamı için çocukları dahi kullanmaktan geri durmamaktadır. Bu amaç uğruna insan haklarının çok açık bir biçimde ihlal edildiği ve hukukun da güçlülerin çıkarlarını koruyan bir araca dönüştürüldüğü izlenimi uyandırılmaktadır.

Araştırmanın genel itibarıyla iki temel kısıtı bulunmaktadır. Çalışmanın nitel olması dolayısıyla doğası gereği tek bir filmin analiz edilmesi öncelikle sınırlılık olarak değerlendirilebilir. İkinci olarak ise bahse konu temaların tespitinde Maxqda, Atlas, Nvivo gibi nitel veri analiz programları kullanılmamıştır. O nedenle gelecekte aynı konuyu farklı bir bakış açısıyla çalışacak akademisyenlere ya da araştırmacılara görgül araştırmaya dâhil ettikleri film sayısını arttırmaları ve veri analizinde adı geçen yazılımları kullanmaları tavsiyesinde bulunulabilir.

Extended Abstract

In literature, many discussions focus on the functions and goals of cinema. However, the key point is its potential for educational and scientific purposes. Its visual and auditory advantages allow cinematography to effectively clarify social, historical, cultural, economic, and political paradigms in educational settings.

All movies have specific objectives or messages they aim to convey to audiences. Some messages are communicated directly and explicitly, while others are implied more

subtly. Therefore, the thematic categorization of a movie's dialogues, symbols, and images is critical. This approach can help students understand the issues or topics presented more effectively.

The Industrial Revolution is a significant historical moment that connects various disciplines, including economics, political science, labor relations, history, sociology, and more. Since the beginning of this critical period, everything has changed: the global order, methods of employment and production, work philosophy, capital accumulation, unionization, and the political priorities of nations, among other aspects.

The concept of a new world order is often linked to the rise of machines, particularly the train and locomotive, which emerged from the mechanization of the steam engine. This innovation has made it possible to transport goods and services produced in factories over long distances practically. The ability to move manufactured goods using these technological advancements has facilitated world trade, globalization, and universal transactions and contributed to create an interconnected world.

The purpose of this research is to analyze the film *Snowpiercer* (2013), focusing on the new world order resulting from industrialization and its consequences. These findings were qualitatively analyzed using content analysis methods. The study identified five key themes related to industrialization and its aftermath in the movie. These themes include the clash between labor and capital (i), organization and revolt through trade unionism (ii), social stratification (iii), income inequality (iv), and child labor (v). Moreover, revealing industrialization through symbolism is an effective method in this film. Within this context, several symbols such as "train," "winter," "locomotive," "compartments," and "the film's title" were also discussed. These scientific designations illustrate that the film is intentionally crafted rather than randomly produced, particularly to critique the industry-oriented world order that emerged in the West at the end of the 18th century. The movie conveys important messages to viewers, particularly regarding the 'political' and 'ideological' aspects of industrialization, or, in other words, the capitalist economy. This system seeks to control and maintain the sustainability of the global order in various ways. Sometimes, this control is exercised through rewards, while at other times, it employs punishment strategies such as coups, revolutions, diseases, wars, and military operations.

Additionally, indoctrination of regimes can occur through education that fosters partisanship. This text illustrates how the founders and proponents of capitalist ideology use a combination of rewards and punishments to control the masses, ensuring the persistence of their peculiar system. From this viewpoint, it is clear that the movie offers a powerful critique of capitalism as a predominant economic and political system worldwide.

As previously stated, the author employed content analysis as a research method in this paper to provide thematic categorizations. The qualitative analysis suggests that the selected movie can be effectively used for educational purposes in academia, particularly from a critical perspective focused on the Industrial Revolution and its consequences. This pedagogical approach will allow students to engage with social and historical issues both joyfully and critically. Future researchers are encouraged to utilize new software

programs such as Atlas, NVivo, and MAXQDA for qualitative analysis to ensure that thematic categorizations and coding procedures are conducted reliably.

Etik Beyanı: Yazar çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında olduğunu beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkı oranı %100’dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığı beyan etmektedir.

Kaynakça

- Addison, J. T. ve Schnabel, C. (2003). *International handbook of trade unions*. Edward Edgar Publishing Limited.
- Aktan, C. C. (1995). Klasik liberalizm, neo-liberalizm ve libertarianizm. *Amme İdaresi Dergisi (TODAİE)*, 28(1), 3-32.
- Allen, R. C. (2011). Why the industrial revolution was British: commerce, induced invention, and the scientific revolution. *The Economic History Review*, 64(2), 357–384.
- Balcı, Y. (2020). *Sendikacılık ve toplu pazarlık ekonomisi*. (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Basu, K. ve Tzannatos, Z. (2003). The global child labor problem: what do we know and what can we do? *The World Bank Economic Review*, 17(2), 147–173.
- Ben-Ghiat, R. (2001). The Italian cinema and the Italian working class. *International Labor and Working-Class History*, 59, 36-51.
- Berghahn, V. R. (2005). *Social stratification and inequalities*. Imperial Germany 1871-1918 (revised edition): economy, society, culture and politics içinde (s. 44–58). Berghahn Books.
- Bian, Y. (2002). Chinese social stratification and social mobility. *Annual Review of Sociology*, 28, 91–116.
- Biçerli, K. (2011). *Çalışma ekonomisi*. (6. Baskı). Beta Yayıncılık.
- Bierman, W. ve Klönne, A. (2007). *Kapitalizmin suç tarihi*. (B. Özçelik, Çev.). Phoneix Yayınları.
- Bjelkental, E. (2020). *Every body in its place: The reproduction of inequality by way of education in Metropolis and Snowpiercer*. Stockholm: Södertörn University.
- Bogart, D. ve Chaudhary, L. (2013). Engines of growth: The productivity advance of Indian railways, 1874–1912. *The Journal of Economic History*, 73(2), 339–370.
- Budeli, M. (2012). Trade unionism and politics in Africa: the South African experience. *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 45(3), 454–481.
- Byrne, R. (2013). A Nod to Ned Ludd. *The Baffler*, 23, 120–128.
- Callcott, M. F. ve Lee, W.-N. (1994). A content analysis of animation and animated spokes-characters in television commercials. *Journal of Advertising*, 23(4), 1–12.

- Campo, S. del. (2002). *Social stratification and inequalities in Spain: The state of the art*. Lemel, Y. ve Noll, H.-H. (Ed). Changing structures of inequality: A comparative perspective içinde (s. 117-152). McGill-Queen's University Press.
- Canavan, G. (2014). "If the engine ever stops, we'd all die": Snowpiercer and necrofuturism. *Paradoxa*, 1-26.
- Champoux, J. E. (2001) Animated film as a teaching resource, *Journal of Management Education*, 15, 78-99.
- Champoux, J. E. (2005). Comparative analyses of live-action and animated film remake scenes: finding alternative film-based teaching resources. *Educational Media International*, 49-69.
- Chan-Wook, P., Choi, D., Back, J., Nam, S., Hun, L. T., Jeong, W. (Yapımcı). Bong, J. H. (Yönetmen). 2013. *Kar küreyici*. [Sinema Filmi]. Güney Kore.
- Clark, G. ve Jacks, D. (2007). Coal and the industrial revolution, 1700-1869. *European Review of Economic History*, 11(1), 39-72.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye'de gelir eşitsizliği ve yoksulluk. *Journal of Social Policy Conferences*, 59, 89-132.
- Çelik, A. (2004). AB ülkeleri ve Türkiye'de gelir eşitsizliği: Piyasa dağılımı-yeniden dağılım. *Çalışma ve Toplum*, 2004/3, 53-91.
- Darbyshire, D. ve Baker, P. (2012). A systematic review and thematic analysis of cinema in medical education. *Medical humanities*, 38(1), 28-33.
- Dey, I. (1993). *Qualitative data analysis: A user-friendly guide for social scientists*. Routledge.
- Dhanya, A. P. (2021). Movies and series: An aid for secondary language acquisition. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(4), 1280-1284.
- Dilts, J. D. (2000). The train and the camera. *Railroad History*, 183, 96-101.
- Dinler, Z. (2018). *İktisat*, (10. Baskı). Ekin Yayınları.
- Dobrenko, E. (2003). Late Stalinist cinema and the Cold War: An equation without unknowns. *The Modern Language Review*, 98(4), 929-944.
- Donnelly, F. K. (1986). Luddites past and present. *Labour / Le Travail*, 18, 217-221.
- Eğilmez, M. (2018). *Tarihsel süreç içinde dünya ekonomisi*, (7. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Eğilmez, M. (2019). *Ekonominin temelleri kavramlar ve kuramlar*. Remzi Kitabevi.
- Ekin, N. (1994). *Endüstri ilişkileri*. Beta Yayıncılık.
- Elembilassery, V. ve Ray, P. (2017). Depiction of industrial relations in movies: An exploratory study. *Indian Journal of Industrial Relations*, 53(2), 346-360.
- Elo, S. ve Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.

- Ezzedeen, S. R. (2015). Portrayals of career women in Hollywood films: Implications for the glass ceiling's persistence. *Gender in Management: An International Journal*, 30(3), 239-264.
- Fiske, M. ve Handel, L. (1946). Motion picture research: Content and audience analysis. *Journal of Marketing*, 11(2), 129-134.
- Florescu, O. (2014). Positive and negative influences of the mass media upon education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 149, 349-353.
- Frank M., Roehrig, P. ve Pring B. (2019). *Makineler her şeyi yaptığında biz ne yapacağız*, (1. Baskı). Aganta Kitap.
- Goldthorpe, J. H. (1960). Social stratification in industrial society. *The Sociological Review*, 8(1_suppl), 97-122.
- Grodsky, E., Warren, J. R. ve Felts, E. (2008). Testing and social stratification in American education. *Annu. Rev. Sociol.*, 34, 385-404.
- Gullander-Drolet, C. (2019). Bong Joon-ho's eternal engine: Translation, memory, and ecological collapse in *Snowpiercer* (2013). *Resilience: A Journal of the Environmental Humanities*, 7(1), 6-21.
- Heise, T. S. ve Tudor, A. (2013). Dangerous, divine, and marvelous? The legacy of the 1960s in the political cinema of Europe and Brazil. *The Sixties*, 6(1), 82-100.
- Hermann, M. G. (2008). Content analysis. *Qualitative methods in international relations* içinde (s. 151-167). Palgrave Macmillan.
- Hsieh C-C, Pugh MD. (1993). Poverty, income inequality, and violent crime: a meta-analysis of recent aggregate data studies. *Crim. Justice Rev.* 18, 182-202.
- <https://wir2022.wid.world/executive-summary/> (Erişim Tarihi: 05.06.2023).
- <https://www.imdb.com> (Erişim Tarihi: 08.06.2023).
- Humphries, J. (2013). Childhood and child labour in the British industrial revolution. *The Economic History Review*, 66(2), 395-418.
- Icen, M. ve Tuncel, G. (2019). Social studies education with cinema films: A case study. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(1), 230-254.
- Jones, T., Cunningham, P. H. ve Gallagher, K. (2010). Violence in advertising: A multilayered content analysis. *Journal of Advertising*, 39(4), 11-36.
- Kim, M. (2022). Global contents but nationalistic themes: Bong Joon-ho's “*Snowpiercer*”. *International Journal of Korean Humanities and Social Sciences*, 8(1), 7-23.
- Koray, M. (1996). *Endüstri ilişkileri*. Doğruluk Matbaacılık.
- Küçükcalay, A. M. (2014). *Dünya iktisat tarihi*. Beta Yayıncılık.
- Lasiana, D. S. ve Wedawati, M. T. (2021). The portrayal of hegemony as seen in *Snowpiercer*. *Journal of Language and Literature*, 9(1), 26-41.

- Laukötter, A. (2016). How films entered the classroom: The sciences and the emotional education of youth through health education films in the United States and Germany, 1910–30. *Osiris*, 31(1), 181-200.
- Lee, F. ve Manicaster, S. (2018). Not all are aboard: Decolonizing exodus in Joon-ho Bong's *Snowpiercer*. *New Political Science*, 40(2), 211-226.
- Loiperdinger, M. (2004). Lumière's "Arrival of the Train": Cinema's founding myth. *The Moving Image: The Journal of the Association of Moving Image Archivists*, 4(1), 89–118.
- Luccasen, R. A. ve Thomas, M. K. (2010). Simpsonomics: Teaching economics using episodes of *The Simpsons*. *The Journal of Economic Education*, 41(2), 136-149.
- Mahiroğulları, A. (2013). *Dünya'da ve Türkiye'de sendikacılık*. (2. Baskı). Ekin Yayınları.
- Manganello, J. A., Henderson, V. R., Jordan, A., Trentacoste, N., Martin, S., Hennessy, M. ve Fishbein, M. (2010). Adolescent judgment of sexual content on television: Implications for future content analysis research. *The Journal of Sex Research*, 47(4), 364–373.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach*, (Third edition). Sage.
- Messinger, A. M. (2012). Teaching content analysis through "Harry Potter." *Teaching Sociology*, 40(4), 360–367.
- Milner, L. (2014). Labour culture on screen and online: Union films as mobilisation strategies. *Labour History*, (107), 181-196.
- Moitra, S. (2009). "Reality is there, but it's manipulated": West German trade unions and film after 1945. Hediger V. ve Vonderau P. (Ed.), *Films that work: Industrial film and the productivity of media* içinde (s. 329-346). Amsterdam University Press.
- Nardinelli, C. (1980). Child labor and the factory acts. *The Journal of Economic History*, 40(4), 739–755.
- Nygaard, B. (2007). The meanings of "Bourgeois Revolution": Conceptualizing the French Revolution. *Science & Society*, 71(2), 146–172.
- Ongun, T. (2013). *Sanayileşme ve uluslararası ekonomik ilişkiler*. (2. Baskı). Gazi Kitabevi.
- Ören, K. (2013). *Çalışma sosyolojisi*. (1. Baskı). Nobel Yayıncılık.
- Özbey, A. Ü. ve Gezen, C. (2019). Cinematographic projection of the capitalist system in the context of distopic fiction: *Snowpiercer* movie sample. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 208-223.
- Pisters, P. (2016). The Filmmaker as metallurgist: Political cinema and world memory. *Film-Philosophy*, 20(1), 149-167.
- Pratiwi, M. A. H. (2021). Social issues in Jacques Lob's "Snowpiercer". *Anaphora: Journal of Language, Literary, and Cultural Studies*, 4(2), 140-146.

- Putri, C. A., Damayanti, I. ve Hardiah, M. (2022, December). An analysis of values in social life in Snowpiercer Movie. *3rd International Conference on Educational Science and Teacher Profession (ICETeP 2021)*. Atlantis Press, 230-237.
- Ramos-Niaves, V. (2021). Eat the rich: The parasitic relationship between socioeconomic groups as explored through film by Bong Joon-Ho’s Parasite and Snowpiercer. *Digital Literature Review*, 8(1), 61-69.
- Ravallion, M. (2014). Income inequality in the developing world. *Science*, 344(6186), 851-855.
- Ross, S. T. (1991). Struggles for the screen: Workers, radicals, and the political uses of silent film”. *The American History Review*, 96(2), 333-367.
- Saad-Lessler, J. (2010). A cross-national study of child labor and its determinants. *The Journal of Developing Areas*, 44(1), 325-344.
- Sarto, A. D. (2005). Cinema novo and new/third cinema revisited: Aesthetics, culture and politics. *Chasqui*, (34), 78-89.
- Saunders, P. (2001). *Social class and stratification*. Routledge Publication.
- Schivelbusch, W. (2015). World machines: The steam engine, the railway, and the computer. *Log*, 33, 54-61.
- Schwab, K. (2017). *Dördüncü sanayi devrimi*. Optimist Yayın Dağıtım.
- Scott, J. (2002). Social class and stratification in late modernity. *Acta sociologica*, 45(1), 23-35.
- Serdar, A. B. (2018). Sosyal politika kavramı, tarihsel gelişimi ve Türkiye’de sosyal politika. Tokol, A. ve Alper Y. (Ed.), *Sosyal politika içinde* (s. 25-31). (9. Baskı). Dora Yayıncılık.
- Sexton, R. L. (2006). Using short movie and television clips in the economics principles class. *The Journal of Economic Education*, 37(4), 406-417.
- Shaw, T. (2002). Early warnings of the Red Peril: A pre-history of Cold War British cinema, 1917-1939. *Film History*, 14(3/4), 354-368.
- Smelser, N. J. (1960). *Social change in the industrial revolution*. Routledge and Kegan Paul Ltd.
- Stemler, S. E. (2015). Content analysis. *Emerging trends in the social and behavioral sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource*, 1-14.
- Talas, C. (1992). *Türkiye’nin açıklamalı sosyal politika tarihi*. (1. Baskı). Bilgi Yayınları.
- Thompson, E. P. (1963). *The making of the English working class*. Victor Gollancz Ltd.
- Tolich, M. (1992). Bringing sociological concepts into focus in the classroom with "Modern Times," "Roger and Me," and "Annie Hall". *Teaching Sociology*, 20(4), 344-347.
- Topalhan T. (2015). *Endüstri ilişkileri*. Matser Yayıncılık.

- Traverso, A. ve Crowder-Taraborrelli, T. (2013). Political documentary cinema in the Southern Cone. *Latin American Perspectives*, 40(1), 5-22.
- Turnbull, G. (1987). Canals, coal and regional growth during the industrial revolution. *The Economic History Review*, 40(4), 537-560.
- Turner, G. (2006). Film as social practice. Routledge.
- Türkdoğan, O. (2009). *Türk sanayi toplumu sanayi sosyolojisine giriş*. Timaş Yayınları.
- Van Gelderen, M. ve Verduyn, K. (2003). Entrepreneurship in the cinema: feature films as case material in entrepreneurship education. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 1(4), 539-566.
- Wilkinson, R. G. ve Pickett, K. E. (2009). Income inequality and social dysfunction. *Annual Review of Sociology*, 35, 493-511.
- Yun, J. Y. (2022). The human-nonhuman connected body in the era of climate change: Interpreting Bong Joon-ho's film *Snowpiercer* from the perspective of actor-network theory. *The Journal of Popular Culture*, 55(5), 973-991.
- Yüksel H. (2020a). Sendikacılık ve sinema, teori ve pratik. Ekin Yayıncılık.
- Yüksel, H. (2018). Cold war ideology: The Rocky 4 movie. *Journal of Labor and Society*, 21(3), 385-414.
- Yüksel, H. (2020b). *Güncel gelişmeler ışığında sosyal politika*. (2. Baskı). Ekin Yayıncılık.